

Cryptomunten in het faillissement

Rian Romagnoli

*Onder wetenschappelijke begeleiding van:
Prof.dr. N. Appermont en I. Vanwalleghem*

INLEIDING

Het C-woord. Het is de afgelopen twee jaar niet meer uit de maatschappij weg te denken. Nu de kalmte stilaan terugkeert naar een tijd zonder dit wijdverspreide gespreksonderwerp, is het aan de juristen om te bepalen welke effecten deze pandemie zal blijven hebben op het rechtsverkeer. Neen, niet de pandemie die ons zoveel leed heeft veroorzaakt, maar dat ander C-woord dat zich als een virus heeft genesteld in ons traditioneel jargon rond vermogens- en goederenrechtelijke kwesties, de zogenaamde cryptomunten.

De voorgaande alinea is nogal suggestief en bevat een zekere negatieve connotatie. Hierin wordt echter vooral de mening van voorgaande generaties gerepresenteerd wat betreft crypto.¹ Daarmee wordt er niet direct geduid op de academische wereld, aangezien er zeker op de faculteit Rechten veel openheid heerst tegenover ontwikkelende technologieën, maar eerder op opiniestukken die regelmatig in de media verschenen. Vandaar de interesse in de materie, aangezien het aansluit bij algemene kritiek die wordt geworpen op het onderwerp ‘cryptomunten’. Het is een ‘*hype*’, een ‘*Ponzi scheme*’, met andere woorden, als alles goed gaat, dan zijn er geen problemen.² Echter, wat

---

¹ M. LATUPEIRISSA, “Millenials kiezen voor Bitcoin, terwijl oudere generatie goud verkiest”, *CryptoBenelux* 6 augustus 2020, <https://cryptobenelux.com/2020/08/06/millenials-kiezen-voor-bitcoin-terwijl-oudere-generatie-goud-verkiest/> (consultatie 1 maart 2022).

² L. BOUCKAERT, “Bitcoin is een ponzifraude’ denkt wereldberoemde statisticus”, *Business AM* 26 april 2021, <https://businessam.be/bitcoin-is-ponzifraude-denkt-wereldberoemde-statisticus/> (consultatie 2 maart 2022); A. VANBRUSSEL, “Roubini: ‘Bitcoin is puur speculatieve bubbel, echte waarde is minder dan nul’”, *Business AM* 18 februari 2021, <https://businessam.be/roubini-bitcoin-is-puur-speculatieve-bubbel-echte-waarde-is-minder-dan-nul/> (consultatie 2 maart 2022).

kunnen de consequenties zijn wanneer het dan finaal misloopt? Deze bachelorscriptie tracht te onderzoeken hoe cryptomunten tijdens een faillissementsprocedure potentieel behandeld kunnen worden binnen het Belgisch insolventierecht.

Het blijkt dat faillissementen, waarbij cryptomunten mogelijks tot de failliete boedel behoren, steeds vaker voorkomen in het buitenland.³ Het is onvermijdelijk dat Belgische faillissementsprocedures ook geconfronteerd zullen worden met deze problematiek. Het is dan zaak om te weten hoe deze cryptomunten gekwalificeerd zijn in het goederenrecht. De curator dient eveneens te weten hoe hij hiermee moet omgaan.

Boek XX van het Wetboek Economisch Recht (WER)⁴ regelt hoe men dient om te gaan met de insolventie van ondernemingen. Momenteel is er in België geen specifiek juridisch kader voor wat er moet gebeuren met cryptomunten tijdens een faillissementsprocedure. De wetgever heeft in het burgerlijk recht ook geen geëigende wettelijke regeling uitgewerkt voor cryptomunten als zodanig. Het begrip komt niet voor in het Burgerlijk Wetboek⁵ en de voorontwerpen⁶. Dat zorgt voor rechtsonzekerheid.

Het opzet van deze bijdrage is om een antwoord te vinden op de centrale onderzoeksvraag die luidt als volgt: “Hoe wordt er, naar Belgisch recht, omgegaan met cryptomunten in een faillissementsprocedure?” Om hier een antwoord op te vinden was het noodzakelijk om door verschillende luiken te passeren.

---

³ Rb. Amsterdam (NL) 14 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:869, *RI* 2018/48; N. KOBAYASHI, *Announcement of Commencement of Bankruptcy Proceedings*, 2014, www.migox.com/img/pdf/20140424_announce_qa_en.pdf.

⁴ Wet 11 augustus 2017 houdende invoeging van het Boek XX, “Insolventie van ondernemingen”, in het Wetboek van Economisch Recht, en houdende invoeging van de definities eigen aan Boek XX en van de rechtshandhabingsbepalingen eigen aan Boek XX in het boek I van het Wetboek van Economisch Recht, *BS* 11 september 2017.

⁵ Wet 4 februari 2020 houdende boek 3 “Goederen” van het Burgerlijk Wetboek, *BS* 17 maart 2020, 55-173.

⁶ Wetsontwerp houdende invoeging van boek 3 “Goederen” in het nieuw Burgerlijk Wetboek, *Parl.St.* Kamer 2018-19, nr. 54-3348/1.

Als beginpunt was het aangewezen om te onderzoeken wat precies onder het begrip ‘cryptomunt’ valt. Door de uiterst technische achtergrond van het onderwerp, werden vervolgens ook andere belangrijke begrippen uitgewerkt in deze eerste subonderzoeksvraag. Dat gebeurde dan ook volgens de ‘beschrijvende onderzoeksmethode’. Hierbij werd rechtsleer gecombineerd met (online) bronnen uit de financiële en technologische wereld om zo tot omvattende definiëringen te komen. Een voorbeeld van een begrip, dat de grenzen van de materies overschrijdt, is bijvoorbeeld de ‘wallet’, wat duidt op de portefeuille waarin de munt zich zal bevinden. Dat begrip is essentieel voor het traceren van de ‘munteenheid’. Vervolgens werd er terug gericht op het juridische met een beperkte uitwerking over wanneer er precies sprake is van een faillissement, aangezien er over dat onderwerp zelf vele boeken kunnen worden geschreven. Nuttige begrippen werden besproken in het eerste hoofdstuk met als subonderzoeksvraag “Welke begrippen zijn belangrijk in het onderzoek naar de rol van cryptomunten in het faillissement?”

In de tweede subonderzoeksvraag werd het vermogensrechtelijk kader, waarin de cryptomunt zich zal begeven, zo nauw mogelijk bepaald. Meer specifiek behandelde dit onderdeel de goederenrechtelijke status die cryptomunten kunnen innemen binnen het Belgisch recht. De tweede subonderzoeksvraag luidt dan ook als volgt: “Behoren cryptomunten tot de boedel van de gefailleerde?” Ook dit hoofdstuk werd uitgewerkt volgens de ‘beschrijvende onderzoeksmethode’.

In het derde hoofdstuk werd verder ingegaan op de rol van de curator aan de hand van een ‘beschrijvend onderzoek’. Deze beschikt in gewoonlijke faillissementprocedures over allerlei bevoegdheden, waarvan een deel een onderzoekende aard hebben. In dit onderdeel werd nagegaan hoe onderzoeksmaatregelen toegepast kunnen worden door de curator bij het opsporen en vaststellen van cryptomunten. Hieruit vloeit de vraag: “Welke onderzoeksmaatregelen kan de curator treffen om cryptomunten op te sporen?”

Voor de vierde subonderzoeksvraag, “Op welke wijze dienen de cryptomunten bewaard en te gelde gemaakt te worden?”, werd op een ‘beschrijvende manier’ de belangrijkste piste onderzocht voor de meest belanghebbende partijen in een faillissementsprocedure, namelijk de schuldeisers. Dit hoofdstuk spitte zich toe op de werkelijke

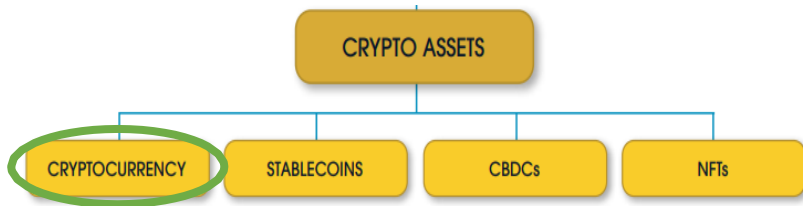
tegeldemaking van gevonden cryptomunten, alsook hoe ze eventueel in bewaring kunnen worden gehouden. Beide aspecten behoren tot het uiteindelijke doel van een faillissementsprocedure.

Alvorens te concluderen, werd er in het vijfde hoofdstuk een blik opzij geworpen naar Nederland met een ‘beschrijvend en extern-vergelijkend onderzoek’. Hier werd onderzocht hoe onze noorderburen de cryptomunten al dan niet gekwalificeerd hebben in hun faillissementsregelingen. Hieruit wordt de vijfde subonderzoeksvraag afgeleid, namelijk “Hoe worden cryptomunten behandeld in de faillissementspraktijk in Nederland?” De keuze voor onze noorderburen is gesteund op het feit dat zij reeds jurisprudentie hebben over cryptomunten in faillissementsprocedures, in tegenstelling tot in België.

In de conclusie werd er gereflecteerd op de centrale onderzoeksvraag, met een samenvatting van de belangrijkste bevindingen uit de verschillende onderzoeksvragen. Dit om uiteindelijk tot een zo exhaustief mogelijk overzicht te komen van de huidige regelgeving, rechtspraak en rechtsleer, in een veld dat zich ongetwijfeld de komende jaren verder zal ontwikkelen, met steeds groeiende juridische en economische implicaties.

Deze analyse focuste zich binnen het kader van cryptomunten op bitcoin en bij uitbreiding cryptomunten in de enge zin van het woord, een begrip dat in dit onderzoek verder werd toegelicht. Ter verduidelijking, *Non-fungible tokens (NFT's)*, *Central Bank Digital Currencies (CBDC's)* en *stablecoins* maakten geen deel uit van dit onderzoek. Een perfect begrip creëren van alle technische aspecten rond cryptomunten, was niet de opzet van dit onderzoek.

Figuur 1. Het verschil tussen verschillende crypto-activa.⁷

Dit onderzoek kwam voornamelijk tot stand door bestaande kaders rond faillissementsprocedures te bestuderen, gecombineerd met rechtsleer, die reeds een vermogensrechtelijk en financieel rechtelijk onderzoek hebben gevoerd naar de kwalificatie van bitcoins.

1. WELKE BEGRIPPEN ZIJN BELANGRIJK IN HET ONDERZOEK NAAR DE ROL VAN CRYPTOMUNTEN IN HET FAILLISSEMENT?

1. WAAROM CRYPTOMUNTEN? – Een compleet overzicht van de cryptomarkt en redenen waarom cryptomuntten zo in trek zijn, valt buiten het toepassingsgebied van dit onderzoek. Echter, voor een beter begrip van deze opkomende markt kan u hoofdstuk 2 lezen van de *Global Financial Stability Report* van het Internationaal Monetair Fonds (IMF).⁸ Verdere uitleg over uiterst technische concepten zoals *blockchain* en *Distributed Ledger Technologie* (DLT), om zo een

⁷ AMERICAN BANKERS ASSOCIATION, *Understanding cryptocurrency*, 2021, www.aba.com/-/media/documents/reports-and-surveys/understandingcryptocurrency.pdf?rev=c8da125bb39148a0a8280_e702b7035f5.

⁸ A. BARAJAS, W. GYU CHOI, Z. KEN GAN, P. GUÉRIN, S. MANN, M. WANG en Y. XU, “*Global Financial Stability Report, II, Nonfinancial sector: Loose Financial Conditions, Rising Leverage, and Risks to Macro-Financial Stability*”, International Monetary Fund, 2021, 35-50, www.elibrary.imf.org/downloadpdf/books/082/29631-9781513569673-en/ch02.xml.

uitgebreid begrip te krijgen over de technologie die achter de cryptomunt schuilt, vindt u in het rapport van de World Bank genaamd Distributed Ledger Technology (DLT) and Blockchain.⁹

1.1. DE BEGRIPPEN ‘CRYPTOMUNT’ EN ‘BITCOIN’ VERKENNEN

2. BUZZWORD – Het is aangewezen om eerst mogelijke verwarring te voorkomen door duidelijkte maken dat bitcoins en cryptomunten geen synoniemen zijn. Bitcoin is de eerste cryptomunt die inde nasleep van de financiële crisis werd gemaakt door een persoon (of collectief) onder het pseudoniem Satoshi Nakamoto.¹⁰ Er is bij het *Bitcoinnetwork* geen centrale bank of instantie die de betaling goedkeurt en het geldaanbod beheert.¹¹ Het is daarentegen een gedecentraliseerd *peer-to-peer* (*P2P*)¹² netwerk dat bepaald wordt door het *Bitcoinprotocol*¹³ en gebruikers die actief zijn op het *Bitcoinnetwork*.¹⁴ Cryptomunten, zoals bitcoin, staan opgeslagen op een decentraal publiek grootboek die de *blockchain* wordt genoemd. Naast bitcoin zijn er momenteel, in april 2022, meer dan tienduizend andere cryptomunten.¹⁵ De eerste

---

⁹ H. NATARAJAN, S. KRAUSE en H. GRADSTEIN, *Distributed Ledger Technology (DLT) and Blockchain*, World Bank Group, 2017, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29053/WP-PUBLIC-Distributed-Ledger-Technology-and-Blockchain-Fintech-Notes.pdf?sequence=5> (consultatie 13 maart 2022).

¹⁰ S. NAKAMOTO, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, 2008, <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.

¹¹ *Ibid.*

¹² “*P2P kan gedefinieerd worden als computers die rechtstreeks met elkaar een netwerk bouwen zonder de tussenkomst van een centrale server*”: MVO VLAANDEREN, *Peer-to-peer*, www.mvovlaanderen.be/thema/peer-peer (consultatie op 13 maart 2022).

¹³ S. MEIKLEJOHN, M. POMAROLE, G. JORDAN, K. LEVCHEENKO, D. MCCOY, G. M. VOELKER en S. SAVAGE, “A fistful of Bitcoins: Characterizing payments among men with no names” in IMC, *Proceedings of the 13th ACM Internet Measurement Conference*, San Diego, University of California, 27-139, <https://cseweb.ucsd.edu/~smeiklejohn/files/imc13.pdf>.

¹⁴ T. SPAAS en M. VAN ROEY, “Quo vadis Bitcoin?”, *Computerrecht* 2015/84, Afl 3, 113-114.

¹⁵ STATISTA, *Number of cryptocurrencies worldwide from 2013 to February 2022*, www.statista.com/statistics/863917/number-crypto-coins-tokens/ (consultatie 27 maart 2022).

cryptomunten behoren net zoals bitcoin¹⁶ tot de zogenaamde *blockchain 1.0* met als doel een gedecentraliseerd alternatief betaalmiddel te zijn.¹⁷ Andere cryptomunten zoals Ethereum werden later ontwikkeld en ondersteunen *smart contracts* enook *decentralised applications (dapps)*.¹⁸

Figuur 2. De evolutie van blockchain.¹⁹

3. DEFINITIE -- Vandaag de dag is er nóg geen algemeen aanvaarde definitie van cryptomunten.²⁰ Verschillende Europese en internationale instellingen definieerden reeds, ieder op zich, de term cryptomunt. Zoals de Europese Centrale Bank (ECB) die de euro beheert en het economisch en monetair beleid van de EU uitstippelt en uitvoert, het Internationaal Monetair Fonds (IMF) dat de stabiliteit van het internationale monetaire systeem in de gaten houdt, de Europese

¹⁶ Maar ook Litecoin, Dogecoin, Bitcoin Cash, Bitcoin Silver, Bitcoin Gold, Monero, Dash etc.

¹⁷ D. MOHANTY, D. ANAND, H.M. ALJADALI en S.G. VILLAR, *Blokchain interoperability: Toward a Sustainable Payment System*, Cuito, Universidade Internacional do Cuanza Bairro Kaluanda, 2022, www.mdpi.com/2071-1050/14/2/913/html#B2-sustainability-14-00913 (consultatie op 22 februari 2022).

¹⁸ V. BUTERIN, *A Next Generation Smart Contract & Decentralized Application Platform*, 2014, https://blockchainlab.com/pdf/Ethereum_white_papera_next_generation_smart_contract_and_decentralized_a_plication_platform-vitalik-buterin.pdf.

¹⁹ D. MOHANTY, D. ANAND, H.M. ALJADALI en S.G. VILLAR, *Blokchain interoperability: Toward a Sustainable Payment System*, Cuito, Universidade Internacional do Cuanza Bairro Kaluanda, 2022, www.mdpi.com/2071-1050/14/2/913/html#B2-sustainability-14-00913, (consultatie op 22 februari 2022).

²⁰ S. GEIREGAT, "Technische achtergrond" in M. DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (1) 2.

Bankautoriteit (EBA) dat belast is met de toepassing van uniforme regels in het kader van het toezicht op de banken in de EU, de Europese Autoriteit voor effecten en markten (ESMA) wiens taak is beleggers beter te beschermen en de orde en stabiliteit op de financiële markten te bevorderen, de World Bank die leningen verstrekt aan ontwikkelingslanden en middeninkomenslanden met als voornaamste doel het bestrijden van armoede en tot slot de Financial Action Task Force (FATF) die zich bezighoudt met de bestrijding van witwassen en de financiering van terrorisme.²¹

De ECB kwalificeert cryptomunten als een subgroep van ‘virtuele munten’.²² Verder definieert de ECB cryptomunten als “een digitale voorstelling van waarde, niet uitgegeven door een centrale bank, kredietinstelling of e-geldinstelling, die in sommige omstandigheden kan worden gebruikt als alternatief voor geld”.²³ Dit is een ruime begripsomschrijving. Relevant is dat ze het kwalificeren als virtuele munt en dat het een voorstelling van waarde is.

De FATF stelt dat deze virtuele munten in twee types kunnen worden onderverdeeld.²⁴ Het eerste type zijn converteerbare virtuele munten die een waarde hebben in valuta’s, zoals dollar en euro, en dus omgewisseld kunnen worden naar ‘fiat’. Fiatgeld is al het geld dat niet gebaseerd is op de intrinsieke waarde ervan, maar eerder op het vertrouwen dat mensen erin hebben. Een ander kenmerk van fiatgeld is dat de overheid er zoveel van kan bijdrukken als ze zelf willen.²⁵ De tweede soort zijn niet-converteerbare virtuele munten die behoren tot een specifiek virtueel domein en niet kunnen omgezet worden naar fiat

---

²¹ R. HOUBEN en A. SNYERS, “Cryptocurrencies and blockchain: Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion”, 2018, 20-23, www.europarl.europa.eu/cmsdata/150761/TAX3%20Study%20on%20cryptocurrencies%20and%20blockchain.pdf.

²² EUROPEAN CENTRAL BANK, *Virtual Currency Schemes*, 2012, www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf.

²³ EUROPEAN CENTRAL BANK, *Virtual currency schemes - a further analysis*, 2015, www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf.

²⁴ R. HOUBEN en A. SNYERS, *Cryptocurrencies and blockchain: Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion*, 2018, 22- 23, www.europarl.europa.eu/cmsdata/150761/TAX3%20Study%20on%20cryptocurrencies%20and%20blockchain.pdf.

²⁵ D. WESTRA, *Wat is fiatgeld? Een eenvoudige uitleg*, 2018, <https://allesovercrypto.nl/blog/fiatgeld-eenvoudige-uitleg> (consultatie op 16 april 2022).

zoals euro en dollar. Voorbeelden hiervan zijn ‘Warcraft Gold’ van World of Warcraft en ‘V-Bucks’ van Fortnite.

In onderstaande trechtermodel staat geïllustreerd hoe het IMF tot aan de definitie van een cryptomunt komt en in welke subgroep ze die onderverdeelt. In deze voorstelling worden virtuele munteenheden beschouwd als een subgroep van digitale munteenheden.

Figuur 3. Taxonomie van virtuele munten.²⁶

De Wereldbank pakte het iets anders aan en deelde cryptomunten in als een subgroep van ‘digitale munten’, die zij omschrijft als “*digitale representaties van waarde, die in hun eigen rekeneenheid uitgedrukt zijn, te onderscheiden van e-geld, dat gewoon een digitaal betalingsmechanisme is, dat fiatgeld vertegenwoordigt en in fiatgeld uitgedrukt is*”.²⁷ In het Belgisch recht komt de term ‘virtuele munt’ voor in de Belgische antiwitwaswet, zijnde de omzetting van Richtlijn (EU) nr. 2018/ 843 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 tot wijziging van Richtlijn (EU) nr. 2015/849 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, en tot wijziging van de Richtlijnen nrs. 2009/138/ EG en 2013/36/EU.²⁸ Daarin beschrijven ze virtuele valuta als “*een digitale weergave van waarde die niet door een*

²⁶ IMF, *Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations*, 2016, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf>.

²⁷ ²⁷ H. NATARAJAN, S. KRAUSE en H. GRADSTEIN, *Distributed Ledger Technology (DLT) and Blockchain*, 2017, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/29053/WP-PUBLIC-Distributed-Ledger-Technology-and-Blockchain-Fintech-Notes.pdf?sequence=5> (consultatie 5 maart 2022).

²⁸ R. FELTKAMP, “Witwasregelgeving binnenkort ook van toepassing op bepaalde dienstverleners inzake virtuele valuta”, *TBIT* 2020, nr. 7, 943-944.

centrale bank of een overheid wordt uitgegeven of gegarandeerd, die niet noodzakelijk aan een wettelijk vastgestelde valuta is gekoppeld en die niet de juridische status van valuta of geld heeft, maar die door natuurlijke of rechtspersonen als ruilmiddel wordt aanvaard en die elektronisch kan worden overgedragen, opgeslagen en verhandeld.²⁹

4. CRYPTOMUNTEN IN DE ENGE ZIN – Dit onderzoek focust op cryptomunten in de enge zin van het woord. Doordat cryptomunten in de enge zin van het woord *P2P* netwerken zijn, is er ook geen schuldvordering mogelijk die uitgeoefend kan worden op een (rechts)persoon.³⁰ Crypto-activa die overduidelijk wel een aanspraak uitmaken jegens een (rechts)persoon, zijn de *initial token offerings (ITO's)* en *initial coin offerings (ICO's)*.³¹ De *ITO's* en *ICO's* zijn daarom ook per definitie uitgesloten van dit onderzoek. De waarde van een cryptomunt in de enge zin van het woord is dan, omdat er geen aanspraak is jegens een (rechts)persoon, afhankelijk van het potentieel die gebruikers eraan koppelen om als veilig, bewijskrachtig en niet-duplicateerbaar ruil- of betaalmiddel te dienen.³² Deze cryptomunten worden door de Crypto-Assets Task Force omschreven als “*digitale activa zonder intrinsieke waarde die geen aanspraak vertegenwoordigen op een aanwijsbare (rechts)persoon en die middels een combinatie van cryptografie en gedecentraliseerde registratie kunnen worden overgedragen*”.³³

---

²⁹ Art. 35/1 wet van 20 JULI 2020 houdende diverse bepalingen tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten, *BS* 5 augustus 2020.

³⁰ E. CALLENS en L. VAN COILLIE, “Cryptomunten in het financieel recht. Geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts) persoon” in M. DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 42-50.

³¹ A. SNYERS en K. PAUWELS, “De ITO: A new kid on the block in het kapitaalmarktenrecht”, *TBH* 2019, 174-206; M. VAN DE LOOVERBOSCH, “Crypto-effecten: tussen droom en daad”, *TRV-RPS* 2018, (193) 198-200.

³² E. CALLENS en L. VAN COILLIE, “Cryptomunten in het financieel recht. Geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts) persoon” in M. DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39) 42-50.

³³ ECB Crypto-Assets Task Force, *Crypto-Assets: Implications for financial stability, monetary policy, and payments and market infrastructures*, 2019, 3, www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op223~3ce14e986c.en.pdf; E. CALLENS en L. VAN COILLIE, “Cryptomunten in het financieel recht. Geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts) persoon” in M.

1.2. HOE KAN EEN ONDERNEMING CRYPTOMUNTEN AANWERVEN?

5. AANVAARDEN ALS BETAALMIDDEL – Een onderneming kan door cryptomunten te aanvaarden als betaalmiddel, wat mogelijk is wegens het principe van de contractvrijheid, cryptomunten verkrijgen.³⁴ Een lijst van ondernemingen die bitcoin betalingen accepteren is de te vinden op [Coinmap.org](https://coinmap.org).³⁵

6. INVESTEREN – Een tweede manier om cryptomunten te verkrijgen is door erin te investeren of met andere woorden, door ze aan te kopen. Dit kan men doen door een account aan te maken bij een exchange en dan de cryptomunten hier aan te kopen.³⁶

7. MINING – Ondernemingen kunnen zich inzetten op mining activiteiten en op die manier cryptomunten verkrijgen. Bitcoin mining is het proces van het digitaal valideren van bitcoin transacties op het Bitcoinnetwerk en deze toe te voegen aan de blockchain.³⁷ Dit doet men door het oplossen van ingewikkelde cryptografische ‘hashproblemen’, lees wiskundige puzzels. Dit systeem van digitaal valideren van transacties wordt ook wel proof-of-work genoemd.³⁸ De zogenaamde miners verkrijgen cryptomunten als beloning voor het valideren van de transactie op de blockchain door wiskundige puzzels op te lossen. In het geval van Bitcoin proof-of-work mining krijgt enkel de miner, die er als eerste in slaagt de wiskundige puzzel op te lossen, als beloning

---

DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39) 41.

³⁴ E. DEFREYNE, “Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator”, *RW* 2020-21, nr. 37, 1473-1476; S. STIJNS en S. JANSSEN, “De basisbeginselen van het contractenrecht: kroniek van de recentste evoluties”, *TBBR* 2013, (2) 3-4.

³⁵ X, *All the cryptocurrency merchants and ATMs of the world in one map*, <https://coinmap.org> (consultatie 22 april 2022).

³⁶ K. TRETINA en J. SCHMIDT, “How to buy cryptocurrency”, *Forbes*, 2022, <https://www.forbes.com/advisor/investing/how-to-buy-cryptocurrency/> (consultatie 22 april 2022).

³⁷ X, *Bitcoin Knowledge Podcast*, www.bitcoinmining.com (Consultatie 5 april 2022).

³⁸ A. HERTIG, “What is Proof-of-Work”, *Coindesk* 16 december 2022, www.coindesk.com/learn/2020/12/16/what-is-proof-of-work/ (consultatie 10 maart 2022).

bitcoin.³⁹ Het oplossen van deze wiskundige puzzels bij Bitcoin mining is enorm energieverblindend en is in het totaal verantwoordelijk voor ongeveer 0,5% van het globale elektriciteitsverbruik.⁴⁰ Niet alleen het gebruik van de hardware zelf zorgt voor veel energieverbruik, maar ook de koeling die ervoor zorgt dat de hardware niet oververhit.⁴¹ De miners gebruiken een graphics processing unit (GPU) of een application-specific integrated circuit (ASIC) waarvan de kosten kunnen oplopen tot tienduizenden euro's.⁴² Momenteel is de moeilijkheidsgraad zo hoog dat het alleen winstgevend is om te minen met ASIC's.⁴³

8. STAKING – Proof-of-stake is een type consensusmechanisme dat wordt gebruikt om transacties te valideren.⁴⁴ Wanneer iemand zijn of haar cryptomunten staked, zet hij of zij de munten vast om deel te nemen aan het beheer van de blockchain en de veiligheid ervan te handhaven. In ruil daarvoor verdient hij of zij beloningen berekend in

³⁹ Voor verdere informatie zie: J.-L. VERHELST, "Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin" in M.E. STORME en F. HELSEN (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (23) 28- 31.

⁴⁰ "Bitcoin currently consumes around 110 Terawatt Hours per year - 0,55% of global electricity production, or roughly equivalent to the annual energy draw of small countries like Malaysia or Sweden", N. CARTER, "How Much Energy Does Bitcoin Actually Consume?", *Harvard Business Review* 5 mei 2021, <https://hbr.org/2021/05/how-much-energy-does-bitcoin-actually-consume> (consultatie 24 februari 2022); DIGICONOMIST, *Bitcoin Energy Consumption Index*, <https://digiconomist.net/bitcoin-energy-consumption/> (consultatie 24 februari 2022).

⁴¹ "Today you need highly specialized machines, a lot of money, a big space and enough cooling power to keep the constantly running hardware from overheating [...] Bitcoin uses more electricity than many countries. How is that possible": J. HUANG, C. O'NEILL EN H. TABUCHI", *The New York Times* 3 september 2021, www.nytimes.com/interactive/2021/09/03/climate/bitcoin-carbon-footprint-electricity.html (consultatie op 25 februari 2022); UNIVERSITY OF CAMBRIDGE, *Cambridge Bitcoin Electricity Consumption Index*, <https://ccaf.io/cbeci/index> (Consultatie 25 februari 2022).

⁴² Zoals de ANTMINER: Bitcoin Miner S19 Pro+ Hyd; A. DE VRIES, "Bitcoin's Growing Energy Problem", *Joule*, vol. 2, nr. 5, 2018, 801-805, <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2542435118301776?token=F53CB6C30094475AE3F992CE2EC8C30789FED218DB150FE156A09252E5BE0441297391F59F0FE9983B9BA5C4AAE66F03&originRegion=eu-west-1&originCreation=20220512115444>.

⁴³ A. ANTONOPOULOS, *Mastering Bitcoin*, Sebastopol, O'Reilly Media, 2014, 27, <https://unglueit-files.s3.amazonaws.com/ebf/05db7df4f31840f0a873d6ca14dcc28d.pdf>.

⁴⁴ L. DALY, "What is proof of stake (POS) in crypto?", *The motley fool* 2022, www.fool.com/investing/stock-market/market-sectors/financials/cryptocurrency-stocks/proof-of-stake/ (consultatie 16 maart 2022).

procenten rendement.⁴⁵ Dit gebeurt meestal via een ‘staking pool’ die men kan vergelijken met een rentedragende spaarrekening.⁴⁶ Dat kan ook via ingebouwde staking opties op exchanges.⁴⁷

9. ALTERNATIEVEN – Ondernemingen kunnen ook onrechtstreeks investeren in bitcoin door te investeren in Exchange Traded Funds (ETF’s) die de prijs van bitcoin volgt. De Belgische wetgeving verbiedt al sinds 2014 de commercialisering van beleggingsproducten die zijn afgeleid van bitcoin of andere virtuele munten.⁴⁸ Dat is niet het geval als klanten, lees investeerders, zelf hun weg vinden naar bitcointrackers en ETF’s bij hun broker. “Louter toegang verlenen via een platform tot een buitenlandse beurs en tot het volledige gamma van instrumenten, die daarop zijn genoteerd, valt niet onder het commercialiseringsverbod. Dat is ook zo voor deze ETF’s”, zegt financieel toezichthouder FSMA, Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten.⁴⁹ In geval dat er geïnvesteerd wordt in deze trackers, ETF’s of trusts bezitten de investeerders niet direct de bitcoin en zal de waarde hiervan in de boedel behandeld worden zoals een effect.

1.3. DE WALLET

10. BEGRIPSOMSCHRIJVING – Bitcoin kan niet worden opgevouwen en in een portemonnee gestoken worden, maar er kunnen wel sleutels van bitcoin bewaard worden door een eigen crypto-wallet te gebruiken.⁵⁰

---

⁴⁵ *Ibid.*

⁴⁶ COINBASE, *What is staking?*, www.coinbase.com/nl/learn/crypto-basics/what-is-staking (consultatie 13 maart 2022).

⁴⁷ BINANCE, *Binance Staking, dedicated to increasing user staking income*, www.binance.com/en/staking, (consultatie 13 maart 2022).

⁴⁸ Koninklijk besluit tot goedkeuring van het reglement van de Autoriteit voor Financiële Diensten en Markten betreffende het commercialiseringsverbod van bepaalde financiële producten aan niet-professionele cliënten, BS 20 mei 2014.

⁴⁹ P. SUY, “Belgische belegger neemt sluipteg naar bitcoin”, *De Tijd* 9 januari 2021, www.tijd.be/ondernemen/financiele-diensten-verzekeringen/belgische-belegger-neemt-sluipteg-naar-bitcoin/10275825.html (consultatie 28 februari 2022).

⁵⁰ B. NIBLEY, “What is a crypto wallet? Understanding the software that allows you to store and transfer crypto securely”, *Business Insider* 28 oktober 2021, www.businessinsider.com/crypto-wallet?international=true&r=US&IR=T, (consultatie 28 februari).

Een crypto-wallet kan aangemaakt worden door deze te downloaden op een smartphone of computer.⁵¹ Deze wallets bewaren de sleutels die nodig zijn om cryptomunten te versturen of te ontvangen.⁵² Bovendien vereist het openen van de wallet geen persoonsidentificatie.⁵³ Onder het randnummer 12 worden de verschillende wallets opgesomd.

11. DIGITALE SLEUTELS – De wallet genereert een unieke private sleutel (private key) en publieke sleutel (public key).⁵⁴ Zodra deze gegenereerd zijn, kan de gebruiker cryptomunten zoals bitcoin ontvangen.⁵⁵ De public key fungeert als een adres waarop de gebruiker de cryptomunten kan ontvangen en waarvan het saldo door iedereen raadpleegbaar is. Deze public key kan vergeleken worden met een bankrekeningnummer.⁵⁶ Het fundamenteel verschil met het traditionele bankrekeningnummer is dat het achterliggende saldo publiek toegankelijk is.⁵⁷ Een public key ziet er als volgt uit: 34xp4vRoCGJym3xR7yCVPFHoCNxv4Twsco.

De private key is nodig om toegang te krijgen tot de cryptomunten die aan de gekoppelde public key toebehoren.⁵⁸ Deze private key valt te vergelijken met een sterk en complex wachtwoord dat verbonden blijft aan het (publieke) account. Deze private key ondertekent in feite de transactie en zorgt ervoor dat authenticatie mogelijk is.⁵⁹ Een transactie via de blockchain verloopt als volgt:

---

⁵¹ J.-L. VERHELST, “Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin” in M.E. STORME en F. HELSEN (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, 36.

⁵² W. DUGGAN, “Bitcoin Wallet Definition”, *U.S. News* 25 januari 2022, <https://money.usnews.com/investing/term/bitcoin-wallet>, (consultatie 3 maart 2022).

⁵³ T. SPAAS en M. VAN ROEY, “Quo vadis Bitcoin?”, *Computerrecht* 2015/84, Afl 3, 115.

⁵⁴ J.-L. VERHELST, “Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin” in M.E. STORME en F. HELSEN (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (23) 36.

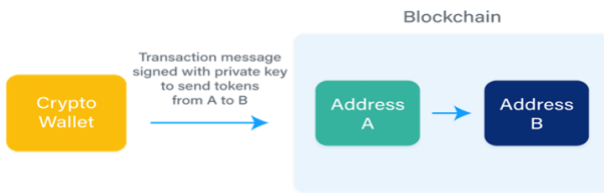
⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ HvJ 22 oktober 2015, C-264/14, Skatteverket t/ David Hedqvist, nr. 11.

⁵⁷ T. SPAAS en M. VAN ROEY, “Quo vadis Bitcoin?”, *Computerrecht* 2015/84, Afl 3, 115.

⁵⁸ S. MEIKLEJOHN, “A fistful of Bitcoins: Characterizing payments among men with no names” in IMC, *Proceedings of the 13th ACM Internet Measurement Conference*, San Diego, University of California, 27-139.

⁵⁹ P. CUCCURU, “Beyond bitcoin: An early overview on smart contracts”, *Int. J. Law Inf. Technol.* 2017, 179– 195; W.A.K. RANK, “Bitcoins: civielrechtelijke en

Figuur 4. Transactie via de blockchain.⁶⁰

Indien de private key kwijtgeraakt, is het onmogelijk om nog aan munten in de wallet te geraken.⁶¹ De meest gebruikte wallets⁶² hebben hiervoor een oplossing voor gevonden. Elke nieuwe private key is gelinkt aan een sequence waardoor enkel de seed of master key⁶³ nodig is om alle private keys te genereren en zo weer toegang te krijgen tot de wallet.⁶⁴ De seed dient als beschermingsmechanisme voor wanneer de wallet en/of private key verloren raakt.⁶⁵ Samengevat, wie de seed of master key van een HD wallet heeft, kan weer toegang krijgen tot de munten in de wallet.

---

toezichtrechtelijke aspecten” in R.A. Wolf (ed.), *Bitcoins Civiele en Fiscale Aspecten in Beeld*. Deventer, Kluwer, 2015, 26-39.

⁶⁰ CRYPTO.COM, *Cryptocurrency Wallets Explained*, <https://crypto.com/university/crypto-wallets> (consultatie 2 maart 2022).

⁶¹ J.-L. VERHELST, “Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin” in M.E. STORME en F. HELSEN (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (23) 36.

⁶² Hierarchical Deterministic (HD) Wallets (BIP0032/BIP0044), Voor meer informatie zie github: <https://github.com/bitcoin/bips/blob/master/bip-0032.mediawiki> en <https://github.com/bitcoin/bips/blob/master/bip-0044.mediawiki>; A. LEOUSSIS, *Coinomi is a Hierarchical Deterministic (HD) wallet. What does that mean?*, <https://coinomi.freshdesk.com/support/solutions/articles/29000009705-coinomi-is-a-hierarchical-deterministic-hd-wallet-what-exactly-does-that-mean-> (consultatie 2 maart 2022).

⁶³ De ‘seed’ of ‘master key’ is meestal een lijst van 12-24 Engelse woorden (*mnemonic phrase/seed phrase*) die in numerieke volgorde moeten ingegeven worden; COINMARKETCAP, *Mnemonic Phrase*, <https://coinmarketcap.com/alexandria/glossary/mnemonic-phrase> (consultatie 4 maart 2022).

⁶⁴ A. ANTONOPOULOS, *Mastering Bitcoin*, Sevastopol, O’Reilly Media, 2014, 84-99.

⁶⁵ M.J.W VAN INGEN en W.J SMITS, “Het faillissementsbeslag en de nieuwe wereldorde”, *TvC* 2018, nr. 1, 14-17.

12. SOORTEN WALLETS -- Er zijn vier soorten wallets om bitcoins, of andere cryptomunten, in te bewaren.⁶⁶ Allereerst wordt de paper wallet⁶⁷ geïllustreerd, wat een op papier of ander materiaal afgedrukte set van de digitale sleutels is.⁶⁸

Figuur 5. De paper wallet.⁶⁹

Een hardware wallet⁷⁰ daarentegen is een fysiek apparaat en ongeveer zo groot als een USB-stick, die de private keys van iemands cryptomunten offline opslaat.⁷¹

⁶⁶ E. DEFREYNE, "Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator", *RW* 2020-21, nr. 37, 1473.

⁶⁷ H. AGRAWAL, *How To Make A Bitcoin Paper Wallet & How To Spend Bitcoins*, <https://coinsutra.com/make-bitcoin-paper-wallet-spend-bitcoins/> (Consultatie 4 maart 2022).

⁶⁸ *Supra* 11.

⁶⁹ Illustratie en extra uitleg over de paper wallet: S. ESKANDARI, *A first look at the usability of Bitcoin key management*, San Diego, Concordia University Montreal, 2015, 2-4.

⁷⁰ M. VAN DER SCHAAR, *Wat is een hardware wallet, hoe werken ze en waarom zou je ze gebruiken?*, <https://bitcoin.nl/artikel/wat-is-een-hardware-wallet-hoe-werken-ze-en-waarom-zou-je-ze-gebruiken>, (consultatie 6 maart 2022).

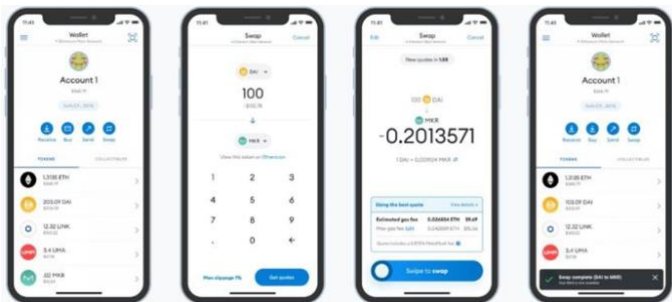
⁷¹ COINBASE, *How to set up a crypto wallet?*, <https://www.coinbase.com/nl/learn/tips-and-tutorials/how-to-set-up-a-crypto-wallet> (consultatie 7 maart 2022).

Figuur 6. Verscheidene hardware wallets.⁷²

De derde soort wallet is een software wallet, waarbij software geïnstalleerd wordt op de harde schijf van een pc, tablet of smartphone.⁷³ Soorten software wallets zijn Electrum⁷⁴ en Metamask.⁷⁵ Figuur 7. Software wallet - User interface Metamask.⁷⁶

⁷² CADANEWS, *17 Best Hardware Wallets in 2022*, www.cada.news/best-hardware-wallets/ (consultatie 7 maart 2022).

⁷³ A. VOSKOBOJNIKOV, O. WIESE, M. H. KOUSHKI, V. ROTH en K. BEZNOSEV, "The U in Crypto Stands for Usable: An Empirical Study of User Experience with Mobile Cryptocurrency Wallets", *CHI '21*, 3, <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/3411764.3445407>.

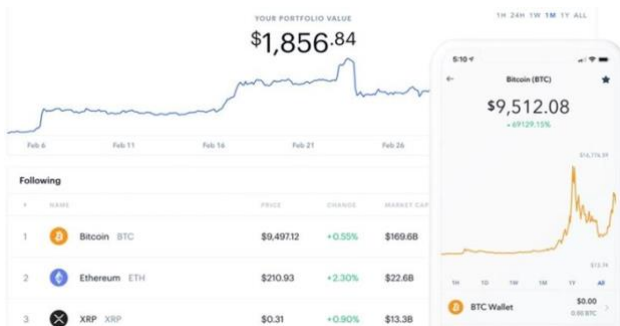
⁷⁴ Electrum Bitcoin wallet website vindt u hier: <https://electrum.org/#home>.

⁷⁵ De Metamask Wallet vindt u hier: <https://metamask.io/>.

⁷⁶ C. MACHALAT, *Metamask Wallet op de proef gesteld: onze ervaringen in 2021!*, <https://nl.bitcoin-news.one/wallets/metamask/>, (consultatie 12 maart 2022).

De vierde en laatste wallet is een online wallet, die aangeboden wordt door een custodial wallet provider zoals Bitstamp, Coinbase of Binance.⁷⁷

Figuur 8. Online wallet - Coinbase.⁷⁸

De paper en hardware wallet zijn fysiek tastbaar, de online en software wallets zijn dat niet. Van al deze soorten wallets bestaan er ook multi-signature versies. Zoals de naam al aangeeft, vereist deze vorm meer dan één handtekening om het eigenaarschap te bewijzen en dus om aan de cryptomunten te geraken.⁷⁹

Verder worden de wallets onderverdeeld in ‘hot wallets’ en ‘cold wallets’ op basis van hun connectiviteit met het internet.⁸⁰ Hot wallets zijn verbonden met het internet en zijn meestal online of op een smartphone beschikbaar.⁸¹ Doordat ze verbonden zijn met het internet is het voor gebruikers sneller en gemakkelijker om hun bitcoin te

⁷⁷ CHIRAG, *Custodial vs. Non-Custodial Wallets: Understanding the Difference Points*, <https://appinventiv.com/blog/custodial-vs-non-custodial-wallets/>, (consultatie 13 maart 2022).

⁷⁸ Illustratie afkomstig van: www.getapp.be/software/2050459/coinbase-wallet.

⁷⁹ A. ANTONOPOULOS, *Mastering Bitcoin*, Sevastopol, O'Reilly Media, 2014, 132-138.

⁸⁰ N. ACHESON, H. NGUYEN en J. BIGGS, “How to Store Your Bitcoin”, *Coindesk* 22 Juli 2021, www.coindesk.com/learn/how-to-store-your-bitcoin/ (consultatie 16 maart 2022).

⁸¹ *Ibid.*

verhandelen en uit te geven.⁸² Bij cold wallets, zoals de paper wallet en de hardware wallet⁸³, zijn de private keys noch direct, noch indirect verbonden met het internet.⁸⁴ Zolang de cryptomunten in cold storage zitten, kunnen er geen cryptomunten verstuurd worden, maar wel ontvangen worden, omdat hiervoor enkel de public key nodig is.⁸⁵

Wanneer iemand zich aanmeldt voor een cryptocurrency exchange, krijgt hij of zij toegang tot een online wallet (hot wallet), of ook wel custodial wallet genoemd, om cryptomunten te bewaren, versturen en ontvangen.⁸⁶ De private keys worden beheerd door het handelsplatform zelf en hebben dus ook toegang tot de inhoud van de wallet.⁸⁷ De curator kan in de terms of use van de exchange kijken of ze een blokkeringsmogelijkheid voorzien.⁸⁸ Dit is belangrijk voor de mogelijkheden van de curator die besproken zullen worden in subonderzoeksvraag III. Binance is trouwens veruit de meest gebruikte exchange.⁸⁹

Onderstaande figuur geeft schematisch weer wat de verschillen zijn tussen een custodial wallet en een non-custodial wallet.

---

⁸² W. DUGGAN, “All you need to know about blockchain wallets used to store the cryptocurrency Bitcoin”, *U. S. NEWS* 25 januari 2022, <https://money.usnews.com/investing/term/bitcoin-wallet> (consultatie 17 maart 2022).

⁸³ Zoals de cold wallet van Ledger

⁸⁴ T. SPAAS en M. VAN ROEY, “Quo vadis Bitcoin?”, *Computerrecht* 2015/84, Af1 3, 122.

⁸⁵ J.-L. VERHELST, “Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin” in M.E. STORME en F. HELSEN (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (23) 48.

⁸⁶ “Een hosted of custodial wallet is een digitale rekening die wordt gehost door een financiële instelling derde partij, waarmee de rekeninghouder (de gebruiker) cryptomunten kan bewaren, versturen en ontvangen” in TREASURY, *requirements for certain transactions involving certain convertible virtual currency or digital assets*, <https://home.treasury.gov/system/files/136/2020-12-18-FAQs.pdf>.

⁸⁷ N. ACHESON, H. NGUYEN en J. BIGGS, “How to Store Your Bitcoin”, *Coindesk* 22 Juli 2021, www.coindesk.com/learn/how-to-store-your-bitcoin/ (consultatie 16 maart 2022).

⁸⁸ E. DEFREYNE, “Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator”, *RW* 2020-21, nr. 37, (1473) 1475.

⁸⁹ COINMARKETCAP, *Top spotbeurzen voor cryptovaluta*, <https://coinmarketcap.com/nl/rankings/exchanges/> (consultatie op 25 april 2022).

Figuur 9. Custodial vs non-custodial wallets.⁹⁰

Criteria	Custodial Wallets	Non-custodial Wallets
Access to Funds	Private keys are in control of the wallet provider, thereby implying that they also have control over the user's funds.	Only the user has complete control and access to their private keys and the funds associated with them.
Recovery of Funds	Easy options for recovery in the event of losing access to login credentials for the wallet.	Impossible to recover funds in non-custodial wallets after losing private keys or recovery phrases.
Security	Connection to the internet makes custodial wallets vulnerable to hackers.	Without any internet connection, non-custodial wallets are secure from cyber threats. However, users should ensure secure storage of private keys and recovery phrases.
Creating Accounts	Lengthy KYC and AML procedures lead to a complicated process for creating accounts.	No KYC and AML procedures with straightforward and fast account creation.
User-Friendliness	More user-friendly with interactive interfaces	Technical know-how required for using non-custodial wallets reduces user-friendliness.

1.4. DE ANONIMITEIT VAN CRYPTOMUNTEN

13. PSEUDOANONIEM - Vaak wordt zowel in de volksmond als in de media foutief beweerd dat bitcointransacties volledig anoniem zijn.⁹¹ Echter, alle bitcointransacties worden permanent bijgehouden in de blockchain die fungeert als een publieke boekhouding.⁹² Alle bitcointransacties die ooit hebben plaatsgevonden zijn opgeslagen in de blockchain en kunnen bekeken worden met een blockchain-verkenner.⁹³ Het bevat onder andere het tijdstip en de grootte van elke transactie, evenals de Bitcoin-adressen van de betaler en de ontvanger.⁹⁴ Daarom zijn de bitcointransacties eerder pseudoanoniem dan volledig anoniem. Met andere woorden, de gebruikers weten niet wie er achter een Bitcoin-adres zit, maar zij kunnen wel alle inkomende en uitgaande

⁹⁰ G. WESTON, *Custodial Vs Non-Custodial Wallets - Key Differences*, <https://101blockchains.com/custodial-vs-non-custodial-wallets/> (consultatie 22 april 2022).

⁹¹ "De netwerken waarop virtuele munten worden verhandeld, zijn **volstrekt anoniem**, waardoor ze voor misdadigers een ideaal instrument zijn om louche zaken te financieren en geld wit te wassen. Zo blijkt bitcoin een populair betaalmiddel voor wie online drugs koopt." in K. GEENS, *Aanpak virtuele munten*, www.koengeens.be/policy/5-aanpak-virtuele-munten (consultatie 22 maart 2022).

⁹² BITCOIN MAGAZINE, *Is Bitcoin anonymous?*, <https://bitcoinmagazine.com/guides/is-bitcoin-anonymous> (consultatie 22 maart).

⁹³ M. ELLIAS, "Bitcoin: tempering the digital ring of Gyges or implausible pecuniary privacy", *Int'l Telecommunications Law*, 2013, (1) 7; De informatie op de blockchain kan bekeken worden op de volgende website: <http://blockchain.info/>.

⁹⁴ S. SHCHERBAK, "How should Bitcoin be regulated?", *EJLS* 2014, Vol. 7, No. 1, (45) 45.

transacties van dit adres in de gaten houden. Zodra een gebruiker zijn of haar Bitcoin-adres met iemand anders deelt, is hij of zij natuurlijk niet langer anoniem.⁹⁵ Exchanges zijn verplicht om de identiteit van de gebruikers te identificeren, omdat zij aan de ken-uw-klant-vereisten⁹⁶ moeten voldoen.⁹⁷ Daarom is het gemakkelijker voor de autoriteiten om transacties te herleiden naar een bepaalde persoon.⁹⁸

14. ANONIMITEIT BEWAREN – De bitcoingebruiker kan proberen te voorkomen dat zijn of haar identiteit bekend wordt door bij elke transactie of betaling een ander adres te gebruiken.⁹⁹ Een andere manier om anonimiteit te bewaren is door ‘mixing services’ te gebruiken.¹⁰⁰ Die online dienst zorgt ervoor dat de wedersamenstelling van transacties

⁹⁵ J.-L. VERHELST, “Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin” in M.E. STORME en F. HELSEN (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (23) 41.

⁹⁶ Wet 1 februari 2022 tot wijziging van de wet van 18 september 2017 tot voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme en tot beperking van het gebruik van contanten om bepalingen in te voeren rond het statuut van en het toezicht op aanbieders van diensten voor het wisselen tussen virtuele valuta en fiduciaire valuta en aanbieders van bewaarportemonnees; ARIGA.LAW, *Nieuwe regeling inzake virtuele munten : o.a. ban op niet-EU dienstverleners en strafsancities bij miskenningregistratieplicht*, www.ariga.law/news/nieuwe-regeling-inzake-virtuele-munten-ban-op-buitenlandse-dienstverleners-en-strafsancities-bij-miskenning-registratieplicht (consultatie 22 maart 2022); BINANCE, *How KYC Helps Keep Users Safe in the EEA & UK*, www.binance.com/en/blog/markets/how-kyc-helps-keep-users-safe-in-the-eea-uk-421499824684903175 (consultatie 22 maart 2022).

⁹⁷ Richtlijn (EU) 2018/843 van het Europees Parlement en de Raad van 30 mei 2018 tot wijziging van Richtlijn (EU) 2015/849 inzake de voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld of terrorismefinanciering, en tot wijziging van de Richtlijnen 2009/138/EG en 2013/36/EU; I. ALLISON, “European Crypto Firms Brace for Higher Costs as AMLD5 Takes Effect”, *Coindesk* 10 januari 2020, www.coindesk.com/policy/2020/01/10/european-crypto-firms-brace-for-higher-costs-as-aml5-takes-effect/, (consultatie 27 maart 2022).

⁹⁸ J.-L. Verhelst, “Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin” in M.E. STORME en F. HELSEN (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (23) 41; Voor een beter begrip over de traceerbaarheid en privacy van bitcointransacties zie: E. ANDROULAKI, G. KARAME, M. ROESCHLIN, T. SCHERER en S. CAPKUN, *Evaluating user privacy in Bitcoin*, <https://eprint.iacr.org/2012/596.pdf>; M. ELIAS, “Bitcoin: tempering the digital ring of Gyges or implausible pecuniary privacy”, *Int’l Telecommunications Law*, 2013, (1) 7, <http://ssrn.com/abstract=1937769>.

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ M. PECHMAN, “What are Bitcoin mixers, and why do exchanges ban them?”, *Cointelegraph* 1 mei 2021, <https://cointelegraph.com/news/what-are-bitcoin-mixers-and-why-do-exchanges-ban-them> (consultatie 28 maart 2022).

wordt bemoeilijkt door de cryptomunten van meerdere gebruikers te mengen en vervolgens op het voorbestemde adres te laten toekomen.¹⁰¹ Een derde mogelijkheid waarvoor men kan opteren, is door gebruik te maken van zogenaamde ‘privacy coins’ zoals Monero en Zcash, die ook behoren tot de categorie cryptomunten in de enge zin van het woord.¹⁰² Privacy munten zijn cryptomunten die door gebruik van privacy technieken anonimiteit bewaren door de geldstroom over hun netwerken te versluieren.¹⁰³

2. BEHOREN CRYPTOMUNTEN TOT DE ‘BOEDEL’ VAN DE GEFAILLEERDE?

2.1. FAILLISSEMENT

15. FAILLIETE BOEDEL – Een onderneming¹⁰⁴ bevindt zich in staat van faillissement wanneer de voorwaarden van art. XX. 99 WER vervuld zijn. Dat het faillissement bij vonnis is uitgesproken, is niet relevant. De staking van de betalingen en een geschokt krediet zijn de enige voorwaarden voor de vervulling van XX. 99 WER. Wanneer een onderneming dan effectief failliet wordt verklaard, zal er in het vonnis van faillietverklaring een curator worden aangewezen. Het faillissement geldt als collectief beslag en leidt tot een collectieve vereffening.¹⁰⁵ De curator wordt dan belast met het beheer en de vereffening van het vermogen van de gefailleerde. De curator wordt gezien als een neutraal bewindvoerder van het buiten bezit gestelde vermogen van de gefailleerde en oefent daarnaast ook een gerechtelijk mandaat uit.¹⁰⁶ De opbrengsten die hij genereert door dit vermogen te gelde te maken worden verdeeld onder de schuldeisers.¹⁰⁷ Cruciaal voor dit onderzoek is het antwoord op de vraag of bitcoins tot het vermogen van de

---

¹⁰¹ T. SPAAS en M. VAN ROEY, “Quo vadis Bitcoin?”, *Computerrecht* 2015/84, Afl. 3, (113) 122.

¹⁰² Voor een lijst van privacy munten zie: www.coingecko.com/nl/categories/privacy-coins.

¹⁰³ R. STEVENS, “What Are Privacy Coins and Are They Legal?”, *Coindesk* 10 januari 2022, www.coindesk.com/learn/what-are-privacy-coins-and-are-they-legal/ (consultatie 28 maart 2022).

¹⁰⁴ Art. I.1, 1° WER.

¹⁰⁵ E. DIRIX, *Beslag in APR*, Mechelen, Kluwer, 2018, 119.

¹⁰⁶ S. BRIJS, S. JACMAIN, K. DE SMET en A. VAN HOE, “Het nieuwe faillissementsrecht”, *TBH* 2018, (255) 256.

¹⁰⁷ Art. XX. 98 WER.

gefaillieerde, en dus tot de failliete boedel, behoren. Het vermogen van een persoon wordt in het Burgerlijk Wetboek omschreven als de juridische algemeenheid die het geheel van de bestaande en toekomstige goederen en verbintenissen omvat.¹⁰⁸

Preliminair wordt nagegaan of cryptomunten onder de toepassing vallen van bestaande financiële regulering of eerder gekwalificeerd worden als geld. Zulke kwalificaties kunnen er namelijk voor zorgen dat het financieel recht van toepassing is. Een goederenrechtelijk onderzoek is dan minder relevant.¹⁰⁹

2.2. CRYPTOMUNTEN IN HET FINANCIËEL RECHT

16. GEEN AANSPRAAK -- Cryptomunten in de enge zin van het woord kunnen omschreven worden als digitale activa zonder intrinsieke waarde¹¹⁰ die geen aanspraak vertegenwoordigen op een aanwijsbaar (rechts)persoon en die middels een combinatie van cryptografie en gedecentraliseerde registratie kunnen worden overgedragen.¹¹¹ Met andere woorden, deze munten hebben geen verdere gebruikswaarde of gegarandeerde tegenwaarde en er bestaat voor de houder van de munt geen directe aanspraak jegens een andere entiteit ter realisatie van de vermeende waarde van zijn activa (bitcoin).¹¹²

17. IMPLICATIES -- In het financieel recht heeft bovengenoemde stelling grote implicaties. De afwezigheid van enige aanspraak jegens een (rechts)persoon belet namelijk dat cryptomunten kwalificeren als ‘financiële instrumenten’ in de zin van MiFID II,¹¹³

¹⁰⁸ Art. 3.35, eerste lid BW.

¹⁰⁹ Lex specialis derogat legi generali.

¹¹⁰ ESMA, *Advice: Initial Coin Offerings and Crypto-Assets*, 2019, https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-1391_crypto_advice.pdf.

¹¹¹ E. CALLENS en L. VAN COILLIE, “Cryptomunten in het financieel recht. Geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts) persoon” in M. DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39) 41; S. GEIREGAT, “Technisch achtergrond” in M. DELANOTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (1) 3.

¹¹² *Supra* 4.

¹¹³ Voor een formeel exhaustieve lijst van instrumenten die kwalificeren als financiële instrumenten: zie bijlage I, deel C richtlijn 2014/65/EU van het Europees Parlement en de Raad van 15 mei 2014 betreffende markten voor financiële instrumenten en tot

‘beleggingsinstrumenten’ in de zin van de Nieuwe Prospectuswet,¹¹⁴ alhoewel hier gemengde meningen over zijn,¹¹⁵ of ‘financiële producten’ in de zin van het Transversaal KB.¹¹⁶ Het gevolg is dat cryptomunten in de enge zin van het woord volledig ontsnappen aan het toepassingsgebied van de financieel wetgevende akten.¹¹⁷ Een uitzondering hierop zijn de investeringen in ETF’s en trackers die de bitcoin prijs volgen. Deze worden, zoals eerder aangeven, in de boedel behandeld zoals een effect.¹¹⁸

2.3. CRYPTOMUNTEN ALS GELD?

18. TRADITIONELE VALUTA – Traditionele valuta’s, munten die in één of meerdere landen het wettig betaalmiddel vormen, worden op het ogenblik van de inventarisatie door de curator omgezet naar euro’s.¹¹⁹ Bitcoin, en dus cryptomunten in de enge zin van het woord, kunnen juridisch gezien niet gekwalificeerd worden als wettig betaalmiddel, omdat in principe enkel euromunten en eurobiljetten een wettig betaalmiddel zijn in de Europese Unie.¹²⁰ Het Hof van Justitie heeft in

wijziging van richtlijn 2002/92/EG en richtlijn 2011/61/EU, Pb.L. 12 juni 2014, afl. 173, 349.

¹¹⁴ Wet 11 juli 2018 op de aanbieding van beleggingsinstrumenten aan het publiek en de toelating van beleggingsinstrumenten tot de verhandeling op een gereglemeerde markt, *BS* 20 juli 2018; E. CALLENS en L. VAN COILLIE, “Cryptomunten in het financieel recht. Geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts) persoon” in M. DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39) 69.

¹¹⁵ “*Derivaten op cryptomunten zullen, gelet op de zeer ruime begripsomschrijving, wel steeds kwalificeren als beleggingsinstrumenten*” in R. HOUBEN, “Bitcoins zijn deviezen voor btw-doelinden, maar één zwaluw maakt de lente niet”, *TBH* 2016, (177) 179; R. HOUBEN, “Bitcoin: there are two sides to every coin”, *TBH* 2015, (139) 150.

¹¹⁶ KB 25 april 2014 betreffende bepaalde informatieverplichtingen bij de commercialisering van financiële producten bij niet-professionele cliënten, *BS* 12 juni 2014.

¹¹⁷ E. CALLENS en L. VAN COILLIE, “Cryptomunten in het financieel recht. Geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts) persoon” in M. DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 58-71.

¹¹⁸ *Supra* 9.

¹¹⁹ B. VANDER MEULEN en D. VERCRUYSSSE, *Praktische gids voor faillissementscuratoren*, Mechelen, Kluwer, 2007, 237.

¹²⁰ Art. 128 Verdrag 25 maart 1957 betreffende de werking van de Europese Unie; Art. 10 en 11 Verordening nr. 974/98, 3 mei 1998; Art. 1243 BW; E. WYMEERSCH, R. STEENNOT en M. TISON, “Overzicht van rechtspraak. Privaat bankrecht (1999-2007)”, *TPR* 2008, (1043) 1140.

een arrest verklaard dat ze bitcoins beschouwt als een niet-traditionele valuta.¹²¹ Het Hof voegde eraan toe dat niet-traditionele valuta's, waaronder bitcoin valt, munten zijn die geen wettig betaalmiddel zijn in een of meerdere landen.¹²² Ook de Europese Centrale Bank refereert naar virtuele munten, en dus ook bitcoin, als een 'alternative to money'.¹²³

19. GEBRUIK ALS RUIL- OF BETAALMIDDEL – Door het principe van contractvrijheid mogen partijen wel onderling afspreken om betalingen met cryptomunten te aanvaarden.¹²⁴ Volgens deze opvatting staat het dus niemand in de weg om diensten of goederen te verschaffen tegen betaling van bijvoorbeeld bitcoin. Artikel 178bis Sw. stelt dat het uitgeven van geldtekens zonder overheidsmachtiging strafbaar is. Uit het onderzoek van De Smet bleek dat er geen aanwijzingen zijn om ervan uit te gaan dat bitcointransacties buiten de Belgische strafbaarstelling zouden vallen.¹²⁵ Een strafvervolgning lijkt onwaarschijnlijk, maar het kan wel eens gebruikt worden door de tegenpartij om een overeenkomst te vernietigen.¹²⁶ Er bestaan ook meer algemene juridische theorievormingen over geld zoals de staatstheorie, maatschappelijke theorie, institutionele theorie en de krediet theorie.¹²⁷

20. WETTIG BETAALMIDDEL – Op 7 september 2021 kreeg bitcoin de status van wettig betaalmiddel toegekend in El Salvador, waarmee het het eerste land is dat bitcoin deze status toekent.¹²⁸ Zij gebruiken de

¹²¹ HvJ EU 22 oktober 2015, zaak C-264/14, ECLI:EU:C:2015: 498 (hierna: arrest van 22 oktober 2015).

¹²² Regel 49 van het arrest van 22 oktober 2015.

¹²³ ECB, *Virtual currency schemes - a further analysis*, 2015, www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes.pdf.

¹²⁴ E. DEFREYNE, "Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator", *RW* 2020-21, nr. 37, 1473; S. GEIREGAT, "Eigendom op bitcoins", *RW* 2017-18, (1043) 1048.

¹²⁵ K. DE SMET, "Betalen met Bitcoin: wat met artikel 178bis Sw.?", *Nullum Crimen* 2018, nr. 3, 249-257.

¹²⁶ *Ibid.*

¹²⁷ E. CALLENS en L. VAN COILLIE, "Cryptomunten in het financieel recht. Geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts) persoon", in M. DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39) 51-54.

¹²⁸ O. LOPEZ en E. LIVNI, "In Global First, El Salvador Adopts Bitcoin as Currency", *The New York Times* 7 september 2021, www.nytimes.com/2021/09/07/world/americas/el-salvador-bitcoin.html?smid=url-share

Chivo-wallet, die ze zelf ontwikkelden, en maken gebruik van de lightning network¹²⁹, een protocol dat belooft de schaalbaarheidsproblemen van Bitcoin op te lossen. Door de status van wettig betaalmiddel te hebben verkregen in El Salvador, is het potentieel mogelijk dat het Hof van Justitie terugkomt op de eerdere stelling dat bitcoins niet-traditionele valuta's zijn. Dit zou ervoor zorgen dat de curator de bitcoins als buitenlandse valuta's kan behandelen en een rechtstreekse omzetting naar euro aan de orde is.

21. ECONOMISCH GELD – Om bitcoin economisch gezien als geld te beschouwen moet het voldoen aan drie cumulatieve voorwaarden.¹³⁰ Ten eerste moet het een ruilmiddel zijn, ten tweede moet het een rekenmiddel zijn en ten slotte moet het een middel zijn om waarde in op te slaan.¹³¹ Bitcoin kan ingezet worden als ruilmiddel en op een veilige en snelle manier naar de andere kant van de wereld gestuurd worden. Echter, er zijn wat problemen met de schaalbaarheid van de bitcoinblockchain die gemiddeld genomen maar 4,6 transacties per seconde (TPS) kan verwerken, waardoor congestie optreedt als te veel mensen transacties verrichten.¹³² Andere bitcoin-klonen en payment

---

(consultatie 1 april 2022); S. PÉREZ en C. OSTROFF, "El Salvador Becomes First Country to Adopt Bitcoin as National Currency", *The wall street Journal* 7 september 2021, <https://www.wsj.com/articles/bitcoin-comes-to-el-salvador-first-country-to-adopt-crypto-as-national-currency-11631005200> (consultatie 1 april 2022); M. THOMPSON, "The first Bitcoin nation: El Salvador government buys 400 bitcoins - worth an estimated \$21m - as it becomes first country to accept digital currency as legal tender", *the Daily Mail* 7 september 2021, www.dailymail.co.uk/news/article-9965699/The-Bitcoin-nation-El-Salvador-country-accept-digital-currency.htm (consultatie 1 april 2022).

¹²⁹ T. POON, *The Bitcoin Lightning Network: Scalable Off-Chain Instant Payments*, <https://lightning.network/lightning-network-paper.pdf>; Sommigen twijfelen erover of ze in El Salvador wel echt dit protocol gebruiken en niet de blockchain van Algorand, een proof of stake blockchain: NICK, "El Salvador Banks are using wrapped bitcoin on Algorand to transact", *CryptosRus* 28 januari 2022, <https://cryptosrus.com/breaking-el-salvador-banks-are-using-wrapped-bitcoin-on-algorand-to-transact/> (consultatie 28 maart 2022).

¹³⁰ F. HEYLEN, *Macro-economie*, Antwerpen, Garant, 2014, 290.

¹³¹ J.-L. VERHELST, "Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin" in M.E. STORME (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (23) 60-68.

¹³² KENNY, *The Blockchain Scalability Problem & the Race for Visa-Like Transaction Speed*, <https://towardsdatascience.com/the-blockchain-scalability-problem-the-race-for-visa-like-transaction-speed-5cce48f9d44> (consultatie 29 maart 2022).

cryptocurrencies hebben vaak hogere TPS capaciteiten.¹³³ Bitcoin is dus eigenlijk slachtoffer van zijn eigen succes, waardoor het minder geschikt is als ruilmiddel voor grote hoeveelheden transacties verrichten. Nochtans accepteren steeds meer bedrijven en platformen tegenwoordig betalingen in bepaalde cryptomunten.¹³⁴ Om als rekenmiddel gezien te worden zijn bitcoin en andere cryptomunten nog veel te volatiel.¹³⁵ De overgrote meerderheid van bitcoingebruikers rekent nog steeds om naar dollar of euro en telt niet in bitcoins of satohis (de kleinste mogelijke eenheid van bitcoins), waardoor bitcoin nu nog ongeschikt is om als rekenmiddel beschouwd te worden.¹³⁶ Om als waardeopslag beschouwd te worden, moet het in staat zijn over een lange periode zijn koopkracht te bewaren.¹³⁷ Op basis van die definitie is het nog te vroeg om te stellen dat bitcoins als waardeopslag beschouwd kunnen worden, omdat dit nog maar bestaat sinds 2009.¹³⁸ Figuur 10. Schematisch overzicht van de drie voorwaarden om bitcoin economisch gezien als geld te beschouwen.¹³⁹

	Bitcoin
Ruilmiddel	+
Rekenmiddel	-
Waardeopslag	-

22. ELEKTRONISCH GELD -- Bitcoin valt ook niet onder de notie ‘elektronisch geld’ in de zin van de Europese Richtlijn betreffende

¹³³ Bijvoorbeeld: Bitcoin Cash 61 TPS, Dash 10-28 TPS, Litecoin 56 TPS, Dogecoin 30 TPS.

¹³⁴ SMALL BUSINESS TRENDS, *Who Accepts Bitcoin as Payment?*, <https://smallbiztrends.com/2021/12/who-accepts-bitcoin.html> (consultatie 29 maart 2022).

¹³⁵ Zie de volatiliteitsindex: www.buybitcoinworldwide.com/nl/volatiliteits-index/

¹³⁶ J.-L. VERHELST, “Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin” in M.E. STORME (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (23) 60-68.

¹³⁷ BINANCE ACADEMY, *Store of Value*, <https://academy.binance.com/en/glossary/store-of-value> (consultatie 23 maart 2022).

¹³⁸ X., “COIV worstelt met bitcoin”, *Juristenkrant* 2015, afl. 302, 14.

¹³⁹ J.-L. VERHELST, “Zijn cryptomunten munten? Een analyse van Bitcoin” in M.E. STORME, *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (23) 60-68.

Elektronisch geld¹⁴⁰ en is ook, volgens de meest gevolgde opvatting, geen betalingsdienst.¹⁴¹ Uit deze korte analyse wordt geconcludeerd dat de cryptomunten in de enge zin (nog) niet vallen onder enige toepassing van het financieel recht en men dus moet terugvallen op de goederenrechtelijke kwalificatie die bitcoin krijgt binnen ons recht.

2.4. CRYPTOMUNTEN ALS GOEDEREN

23. GOED -- In het Burgerlijk Wetboek is er geen specifieke vermelding naar cryptomunten of digitale inhoud, waardoor er geen duidelijkheid verschaft wordt over de kwalificatie van cryptomunten.¹⁴² Om te weten of cryptomunten onderhevig zijn aan het eigendomsrecht, moet het een goed zijn in de zin van artikel 3.41 BW namelijk, een ‘voorwerp’ dat vatbaar is voor ‘toe-eigening’.¹⁴³ ‘Voorwerpen’ zijn alle dingen die bestaan met uitzondering van personen en dieren.¹⁴⁴ Volgens deze definitie kunnen cryptomunten als voorwerpen beschouwd worden.¹⁴⁵ Verder moet het, om als goed gekwalificeerd te worden, vatbaar zijn voor ‘toe-eigening’, wat betekent dat het een vermogenswaarde heeft en dat een persoon de exclusieve macht over dit voorwerp kan uitoefenen. Cryptomunten hebben, ondanks de sterk fluctuerende prijzen, zeker

---

¹⁴⁰ Wet 11 maart 2018 betreffende het statuut van en het toezicht op de betalingsinstellingen en de instellingen voor elektronisch geld, de toegang tot het bedrijf van betalingsdienstenaanbieder en tot de activiteit van uitgifte van elektronisch geld, en de toegang tot betalingssystemen, *BS* 26 maart 2018 (hierna: Wet Betalingsinstellingen); Zie definitie van elektronisch geld in: Art. 2, 77° Wet Betalingsinstellingen.

¹⁴¹ Richtl. EP en Raad (EU) 2015/2366, 25 november 2015 betreffende betalingsdiensten in de interne markt, houdende wijziging van de richtlijnen 2002/65/EG, 2009/110/EG en 2013/36/ EU en verordening (EU) nr. 1093/2010 en houdende intrekking van richtlijn 2007/64/EG (voor de EER relevante tekst), *Pb.L.* 23 december 2015, afl. 337, 35; E. CALLENS en L. VAN COILLIE, “Cryptomunten in het financieel recht. Geen regulering in afwezigheid van enige aanspraak jegens een aanwijsbare (rechts) persoon” in M. DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39) 54-57; C. HOUBEN, “Bitcoin en EU-recht: de virtuele vreemde eend in de bijt” in M. E. STORME en F. HELSEN (eds.), *Innovatie en disruptie in het economisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2017, (79) 81-85.

¹⁴² Zie wet 4 februari 2020 houdende boek 3 “Goederen” van het Burgerlijk Wetboek, *BS* 17 maart 2020 (hierna BW).

¹⁴³ Art. 3.7 BW; V. SAGAERT, B. TILLEMANS, A-L VERBEKE, *Vermogensrecht in kort bestek*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 3-34.

¹⁴⁴ Art. 3.38 BW.

¹⁴⁵ J. BAECK, “digitaal goederenrecht: een verkenning”, *RW* 2020-21, nr. 41, 1612.

een vermogenswaarde.¹⁴⁶ Non-custodial wallets¹⁴⁷ voldoen zonder twijfel aan deze exclusiviteitsvereiste. De persoon, die de wallet heeft aangemaakt en zijn private keys en/of seed phrase geheim heeft gehouden, heeft namelijk als enige de feitelijke en exclusieve controle over de cryptomunten die aan die wallet verbonden zijn.¹⁴⁸ Ook binnen een strafrechtelijke context lijkt de wetgever aldus duidelijk aan te geven dat virtuele munten, zoals bitcoin, te kwalificeren zijn als vermogensbestanddelen, deel uitmakend van het vermogen.¹⁴⁹

24. ROEREND – Vervolgens rijst, in deze goederenrechtelijke kwalificatie, de vraag of deze cryptomunten in de wallet een roerend dan wel onroerend goed zijn. Onroerende goederen zijn onroerend uit hun aard door incorporatie, door bestemming of door het voorwerp waarop ze betrekking hebben.¹⁵⁰ Roerende goederen zijn een restcategorie, dus al wat niet onroerend is, is roerend.¹⁵¹ Bitcoins kunnen niet ondergebracht worden bij de onroerende goederen, dus is het een roerend goed.¹⁵²

25. ONLICHAMELIJK – Verder wordt de lichamelijke van bitcoins en andere cryptomunten onderzocht. In art. 3.40 BW stelt de wetgever dat lichamelijke voorwerpen zintuiglijk worden waargenomen en worden gemeten middels een momentopname. Onlichamelijke goederen zijn goederen die niet aan minstens één voorwaarde van lichamelijke beantwoorden.¹⁵³ De bitcoins staan opgeslagen in gedecentraliseerde

¹⁴⁶ E. DIRIX, *Beslag in APR*, Mechelen, Kluwer, 2018, mrs. 159 en 650; E. CALLENS en L. VAN COILLIE, “Cryptomunten in het financieel recht” in M. DELANOTE en P. WAETERINCKX, *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39)42-43.

¹⁴⁷ *Supra* 12.

¹⁴⁸ J. BAECK, “Digitaal goederenrecht: een verkenning”, *RW* 2020-21, nr. 41, (1603) 1612.

¹⁴⁹ S. ROYER, “Bitcoins in het Belgische strafrecht en strafprocesrecht”, *RW* 2016-17, nr. 13, (483) 488-501.

¹⁵⁰ Art. 3.47 BW en art. 3.49 BW; V. SAGAERT, B. TILLEMANN, A.-L. VERBEKE, *Vermogensrecht in kort bestek, Goederen- en bijzondere overeenkomstenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 24-31.

¹⁵¹ Art. 3.46 BW.

¹⁵² J. BAECK, “digitaal goederenrecht: een verkenning”, *RW* 2020-21, nr. 41, (1603) 1612.

¹⁵³ Art. 3.47 BW en art. 3.49 BW en V. SAGAERT, B. TILLEMANN, A.-L. VERBEKE, *Vermogensrecht in kort bestek, Goederen- en bijzondere overeenkomstenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 33-34.

digitale registers, waardoor hun bestaan en houderschap volgt uit deze opgeslagen informatie in het openbaar register.¹⁵⁴ De cryptomunten die verbonden zijn aan de wallet, zijn dus niet zintuiglijk waarneembaar en ook niet waarneembaar volgens een momentopname.¹⁵⁵ De paperwallet en de hardware wallet, die fysiek tastbaar zijn, doen hier geen afbreuk aan, aangezien zij slechts de toegangspoort zijn tot de bitcoins die verbonden zijn aan de wallet en opgeslagen zitten in de blockchain.¹⁵⁶ Het Hof van Justitie stelde in het arrest Skatteverket/Hedqvist dat bitcoins geen lichamelijke zaken zijn.¹⁵⁷ Als we deze redeneringen volgen, kunnen we ervan uitgaan dat bitcoins onlichamelijke goederen zijn.

26. ONLICHAMELIJKE ROERENDE GOEDEREN -- Er valt te concluderen dat volgens de rechtsleer, die reeds de goederenrechtelijke kwalificatie van bitcoins heeft verkend, de meeste juristen bitcoins kwalificeren als onlichamelijke roerende goederen.¹⁵⁸ In de hypothese dat bitcoins goederen in de zin van artikel 3.41 BW zijn, zullen zij in geval van faillissement van hun eigenaar tot het vermogen, en bijgevolg tot de failliete boedel behoren. De curator zal dan als taak hebben de bitcoins (het vermogen) te gelde te maken en de opbrengst ervan onder de

---

¹⁵⁴ S. GEIREGAT, "Technische achtergrond" in M. DELANOTTE en P. WAETERINCKX (eds), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (1) 3-5; S. GEIREGAT, "Cryptovaluta's in het vermogensrecht. Poging tot gemeen- en consumentenrechtelijke kwalificatie" in M. DELANOTE en P. WAETERINCKX (eds), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (15) 16-17.

¹⁵⁵ E. CALLENS en L. VAN COILLIE, "Cryptomunten in het financieel recht" in M. DELANOTE en P. WAETERINCKX, *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, (39) 47-50; L. MAES, "Burgerrechtelijk beslag op bitcoins", *RW* 2020-21, (474) 475-476; B. MAESCHAELECK, "Bitcoin splitst: vijf broden en twee vissen?", *RW* 2017-18, (162) 162; Contra: zie R. FELTKAMP, "Digitale consumptie: (hoe) goed is de consument beschermd bij levering van digitale goederen of diensten?", *TBBR/RGDC* 2019, nr 7, (250) 253-254, "De datagegevens die digitale inhoud uitmaken, zijn via technologische middelen meetbaar, zodat het ook volgens deze strekking om lichamelijke goederen gaat".

¹⁵⁶ L. MAES, "Burgerrechtelijk beslag op bitcoins", *RW* 2020-21, (474) 475-476; M. VANWYNSBERGHE, "Bitcoin heeft het op de grenzen van het goederenrecht gemunt", *RW* 2014-15, nr. 37, (1442) 1442.

¹⁵⁷ HvJ 22 oktober 2015, nr. C-264/14, ECLI:EU:C:2015:718, Hedqvist, punt 24.

¹⁵⁸ E. DEFREYNE, "Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator", *RW* 2020-21, nr. 37, 1473-1476; L. MAES, "Burgerrechtelijk beslag op bitcoins", *RW* 2020-21, nr. 37, (474) 475-476.

schuldeisers van de gefailleerde te verdelen in de correcte volgorde.¹⁵⁹ Bij de uiteindelijke vereffening van de boedel zal de curator dus ook rekening moeten houden met mogelijke zakelijke rechten die gezet zijn op de cryptomunten.¹⁶⁰ Zakelijke rechten zorgen er namelijk voor dat het onderpand buiten de boedel blijft.¹⁶¹ Een accessoire zakelijk recht daarentegen, zoals een pandrecht, beschermt een schuldvordering in de samenloop waardoor men spreekt van een recht van voorrang in de boedel.¹⁶²

3. WELKE ONDERZOEKSMATREGELEN KAN DE CURATOR TREFFEN OM CRYPTOMUNTEN OP TE SPOREN?

3.1. ALGEMEEN

27. RECAP -- Voorgaand hoofdstuk vermeldde reeds wat de voorwaarden zijn voor een faillissement en dat het vermogen van de gefailleerde tot de failliete boedel behoort. Verder werd duidelijk dat de taak van de curator de tegeldemaking van de activa van de gefailleerde is, waarna de opbrengsten naar de diverse schuldeisers zullen gaan in de correcte volgorde. Voordat dit gebeurt dient de curator natuurlijk een goed beeld te krijgen van het vermogen waarover de gefailleerde beschikt. Artikel XX. 134 lid 1 beschrijft deze taak, die bestaat uit de inventarisatie van alle roerende, onroerende, materiële en

---

¹⁵⁹ Art. XX. 98 WER; J. BAECK, "Digitaal goederenrecht: een verkenning", *RW* 2020-21, nr. 41, (1603) 1614.

¹⁶⁰ Art. 3.3 BW.

¹⁶¹ V. SAGAERT, B. TILLEMEN, A.-L. VERBEKE, *Vermogensrecht in kort bestek, Goederen- en bijzondere overeenkomstenrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 12.

¹⁶² *Ibid.*; Art. 3.5, eerste lid BW.

immateriële goederen van de gefailleerde. Bitcoins¹⁶³ worden gezien als ‘roerende, immateriële goederen’¹⁶⁴ en zouden dus zeker ter beschikking van de curator moeten worden gesteld voor de uitvoering van zijn taak. Aangezien cryptomunten opgeslagen zitten in de *blockchain* en bijgevolg dus niet tastbaar zijn, is dit echter niet altijd vanzelfsprekend.¹⁶⁵

3.2. HET FAILLISEMENTSCONTENTIEUX

28. ZWIJGPLICHT VS. SPREEKPLICHT – Het recht om te zwijgen en zichzelf niet te incrimineren, is een grondrecht dat onmiskenbaar van toepassing is in strafzaken.¹⁶⁶ Het faillissementscontentieux is echter een burgerlijke procedure¹⁶⁷ waarin het zwijgrecht niet geldt.¹⁶⁸ Het recht van verdediging is daarentegen wel van toepassing in een burgerlijk geschil, maar de plicht tot loyale procesvoering heeft voorrang op een absoluut recht van verdediging.¹⁶⁹ Er wordt dus verwacht van de partijen dat ze de waarheid spreken en hun volle medewerking verlenen aan de bewijsvoering, in casu medewerking aan de uitvoering van de onderzoeksmaatregelen.¹⁷⁰ Terwijl een strafonderzoek lopende is dienen de curator en rechter-commissaris te garanderen dat zij het strafproces niet infecteren door druk uit te oefenen op de gefailleerde, waardoor artikel 6, §1 EVRM geschonden kan worden.¹⁷¹

In de praktijk komt het wel vaker voor dat gefailleerden het bestaan van bepaalde goederen (al dan niet opzettelijk) vergeten mee te

¹⁶³ Maar ook andere cryptomunten in de enge zin van het woord.

¹⁶⁴ *Supra* 26.

¹⁶⁵ *Supra* 25.

¹⁶⁶ Art. 6.1 EVRM; Art. 47bis Sv.

¹⁶⁷ Een burgerlijke procedure kan potentieel wel een strafzaak worden.

¹⁶⁸ B. VANLERBERGHE, “Zwijgrecht versus spreekplicht in burgerlijke zaken en in tuchtzaken” in J. ROZIE, S. RUTTEN en A. VAN OEVELEN (eds.), *Zwijgrecht versus spreekplicht?*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 1, nr. 1.

¹⁶⁹ J. DE SMET, “De rechter-commissaris en het faillissementsrecht: enkele aandachtspunten”, *In Foro*, nr. 3, 2020, 15.

¹⁷⁰ Art. XX. 146 WER; J. DE SMET, *Handboek Faillissementsrecht en insolventiestrafrecht*, Gent, Skribis, 2020, 506; Cass. 9 januari 2018, P.17.0856.N.

¹⁷¹ EHRM 25 februari 1993, nr. 10828/84, ECLI:CE:ECHR:1993:0225JUD001082884 (Funke c. France); EHRM 17 december 1996, nr. 19187/91, ECLI:NL:XX:1996:ZB6862 (Saunders c. the United Kingdom).

delen aan de curator.¹⁷² Een gefailleerde zou bijvoorbeeld een poging kunnen doen om de cryptomunten achter te houden en enkel zijn overige activa te gelde laten maken, om vervolgens de rest van zijn schulden kwijgescholden te zien. Op die manier kan hij of zij achteraf toch weer toegang krijgen tot de cryptomunten en hun monetaire waarde. Daarom is er in ons Belgisch recht expliciet een medewerkingsplicht vervat in art XX.146 WER. Zoals eerderevermeld moet de gefailleerde gevolg geven aan alle oproepingen die hij ontvangt van de curator¹⁷³ en ook de nodige inlichtingen verstrekken. Vermits het faillissementscontentieux een burgerlijke procedure is, kan de gefailleerde, zolang er geen strafproces lopende is, zich niet verschuilen achter het zwijgrecht. Daaruit volgt dat de gefailleerde, behoudens wettige verhindering, moet meedelen dat hij of zij bitcoins bezit en ook de curator moet helpen toegang te verkrijgen tot dezecryptomunten.¹⁷⁴ Als de gefailleerde opteert om zijn crypto-activa te achterhouden, riskeert hij een strafrechtelijke vervolging.¹⁷⁵

29. TRANSPARANTIE – De curator of rechter-commissaris is overeenkomstig artikel 29 SV. ertoe gehouden om mogelijke misdrijven¹⁷⁶, zoals schending van de medewerkingsplicht binnen het kadervan de faillissementsvereffening, te melden aan de procureur des Konings. De procureur kan aan dehand van de verkregen informatie besluiten tot het openen van een strafonderzoek en een latere strafvervolging.¹⁷⁷ In geval dat de procureur het dossier zonder gevolg klasseert, kan de curator toechen klacht neerleggen met burgerlijke

---

¹⁷² E. DEFREYNE, “Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator”, *RW*2020-21, nr. 37,2021, 1474.

¹⁷³ Of de rechter-commissaris.

¹⁷⁴ J. DE SMET, “De rechter- commissaris en het faillissementsstrafrecht: toelichting bij de onderscheiden faillissementsmisdrijven sensu stricto en de misdrijven in het kader van de gerechtelijke reorganisatie”, *In Foro*,nr. 70, 2021, 23; A. DE NAUW en F. KUTY, *Manuel de droit pénal spécial*, Waterloo, Kluwer 2014, 745.

¹⁷⁵ Art. 489, 2° SW.

¹⁷⁶ Art. 489, 489bis, 489ter, 489quinquies SW., maar ook andere misdrijven uit het gemeenrecht zoals bedriegelijk onvermogen maken, misbruik van vertrouwen, oplichting, etc.; J. DE SMET, *Handboek faillissementsrecht & insolventiestrafrecht*, Gent, Skribis, 2020, 925-991.

¹⁷⁷ J. DE SMET, “De rechter-commissaris en het faillissementsrecht: enkele aandachtspunten”, *In Foro*, nr. 3,2020, 14.

partijstelling bij de onderzoeksrechter, om zo toch een strafonderzoek te bekomen die later kan leiden tot verdere strafvervolging.¹⁷⁸

30. STRAFRECHTELIJK BESLAG – In het strafrechtelijk beslag zijn er reeds *wallets* in beslag genomen, wat een precedent zou kunnen scheppen voor de curator. Het Hof van Cassatie oordeelde dat in geval van een strafrechtelijk beslag “[...] *het vermoeden van onschuld vervat in artikel 6.2 EVRM en artikel 14.2 en 14.3.g IVBPR [...] verbieden echter niet dat aan een verdachte een strafrechtelijk gesanctioneerde informatieplicht wordt opgelegd met het oog op het verkrijgen van materiële bewijselementen die, zoals hier, statisch zijn, onafhankelijk van zijn wil bestaan en als dusdanig geen zelf-incriminerende aard hebben*”.¹⁷⁹ Het Hof verwijst naar art. 88quater SV. om toe te laten degene te straffen die weigert om mee te werken door zijn of haar toegangscode tot de smartphone niet te verlenen op bevel van de onderzoeksrechter.¹⁸⁰ Enige voorwaarde die hierbij wordt vermeld, is dat er geen dwang gebruikt mag worden. Er moet ook worden aangetoond dat de bedoelde persoon zonder redelijke twijfel de toegangscode kent.¹⁸¹ Wat in het geval van de complexe private key in de praktijk problemen kan geven, aangezien een private key te lang en ingewikkeld is om uit het hoofd te kennen.¹⁸²

---

¹⁷⁸ J.-J. DE SMET, “De rechter-commissaris en het faillissementsrecht: enkele aandachtspunten”, *In Foro*, nr. 3, 2020, (14) 16; Cass. 2 oktober 2014, AR C.13.0288.F; W. DE PAUW, “De gelijktijdige burgerlijke partijstelling van de curator en een schuldeiser voor de strafrechter”, (noot onder Cass. 9 november 2011), *RABG* 2013/1, (52) 53, nr. 3.

¹⁷⁹ Cass. 4 februari 2020, AR nr. P.19.1086.N/1; Voor een bespreking van dit arrest zie: M. DOBBELAERE-WELVAERT, “Straks zijn we allemaal verdacht: Hof van Cassatie zet deur open voor privacy-misbruiken”, *Knack* 5 februari 2020, www.knack.be/nieuws/belgie/straks-zijn-we-allemaal-verdacht-hof-van-cassatie-zet-deur-open-voor-privacy-misbruiken/article-opinion-1561609.html?cookie_check=1650473313, (consultatie op 6 februari 2022).

¹⁸⁰ *Ibid.*, p. 2-3 van het cassatiearrest; C. CONINGS en R. DE KEERSMAECKER, “To save but not too safe: hoogste Belgische rechters zien geen graten in het decryptiebevel voor de verdachte”, *T.Straf.* 2020, 163-175.

¹⁸¹ P. 3 van het cassatiearrest; S. ROYER, “Bitcoins in het Belgisch strafrecht en strafproces”, *RW* 2016-17, 499-500.

¹⁸² *Supra* 11.

3.3. ACTIEF OPSPOREN

31. RECAP -- Het is intussen duidelijk dat de gefailleerde niet altijd zijn bitcoin- of crypto-activa zal meedelen met de curator, omdat hij het bijvoorbeeld is vergeten of denkt deze te kunnen achterhouden zonder dat het bestaan ervan gevonden zal worden.¹⁸³ Daarom is het aangeraden voorde curator om ook actief alle activa van de gefailleerde op te sporen.¹⁸⁴ De curator kan echter geen beroep doen op art. 88quater. SV. zoals in een strafrechtelijk beslag, maar de gefailleerde kan wel strafrechtelijk vervolgd worden indien hij of zij een faillissementsmisdrif pleegt, zoals het bestaan van de cryptomunten achterhouden waarmee hij de medewerkingsplicht vervat in art. XX. 146, eerste lid WER schendt.¹⁸⁵

32. PAULIAANSE TRANSACTIE -- Als de gefailleerde vóór de faillissementsuitspraak de cryptomunten paulianeus heeft overgedragen naar een andere *wallet*, en dus onttrokken werden aanhet verhaalsrecht van de schuldeisers, wordt de curator geconfronteerd met een probleem.¹⁸⁶ Bij een paulianeuze transactie in de *blockchain* is de identiteit van de wederpartij moeilijk te achterhalen.¹⁸⁷ In tegenstelling tot de identiteit, zijn de details van de transactie (zoals het tijdstip, hoeveelheid munten etc.) vastgelegd in de *blockchain* en dus wel makkelijk te achterhalen. Van de wederpartij is vaak enkel de *public key* bekend.¹⁸⁸ De identiteit achter de *public key* kan in sommigegevallen achterhaald worden indien er online sporen van de identiteit zijn achtergelaten. De eerder nageleefde ken-uw-klant-vereisten kunnen ervoor zorgen dat de identiteit achter de *public key* bekend zal worden.¹⁸⁹

---

¹⁸³ E. DEFREYNE, “Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator”, *RW* 2020-21, nr. 37, 1474, nr. 8.

¹⁸⁴ B. VANDER MEULEN en D. VERCRUYSSSE, *Praktische gids voor faillissementscuratoren*, Mechelen, Kluwer, 2007, 235.

¹⁸⁵ Art. 489, 2° SW.

¹⁸⁶ Y.S. BEEREPOOT, “Blockchain unchained: gevolgen van de blockchain en cryptocurrency voor defaillissementspraktijk”, *TvT* 2018/34, afl. 5, 211-212.

¹⁸⁷ *Ibid.*

¹⁸⁸ Dat weer terugslaat op de relatieve anonimiteit van de blockchain transacties.

¹⁸⁹ *Supra* 13.

33. SEED EN PRIVATE KEY, DE SLEUTELS TOT SUCCES – Het doel van de curator is dus onderzoeken of de gefailleerde al dan niet over cryptomunten beschikt en waar deze gelokaliseerd zijn.¹⁹⁰ Het is dan zaak voor de curator om de *private keys* en de *seed* zo snel mogelijk in beslag te nemen.¹⁹¹ Enkel beslag op de *wallet* volstaat niet. Wie beschikt over de *seed* en *private key*, beschikt namelijk ook over de bitcoins in de *wallet*.¹⁹² Indien de curator enkel de *private keys* in beslag neemt, kan de gefailleerde aan de hand van de *seed* de *wallet* vernietigen, en dus ook de *private key*, om naderhand op een willekeurige plaats een nieuwe *private key* te genereren.¹⁹³ De *private key* hacken is gezien de complexiteit en beveiliging van de blockchain onmogelijk of ontzettend duur voor de schuldeiser en bijgevolg geen optie.¹⁹⁴ De aard van cryptomunten lenen zich er nu eenmaal toe makkelijk aan het zicht van de curator te onttrekken. Om die reden zal de curator in sommige gevallen genoodzaakt zijn om onderzoeksmaatregelen te treffen. Het voornoemde probleem kent zijn oorsprong in de pseudoanonimiteit van cryptomunten. De munten zijn niet zelf op naam bijgehouden, maar op het decentrale publieke grootboek. De curator zal dus zelf actief het bestaan van de cryptomunten moeten opsporen.¹⁹⁵

3.4. Onderzoeksmaatregelen

34. INKIJKEN VAN DE BOEKHOUDING – De jaarrekening van de onderneming dient een getrouwbeeld te geven van het vermogen, de financiële positie en het resultaat van de vennootschap.¹⁹⁶ De

---

¹⁹⁰ A.W. JONGBLOED, “Bitcoins: virtueel geld, beslag op gebakken lucht?”, *PP* 2015-3, 2015, (77) 83.

¹⁹¹ M.J.W. VAN INGEN & W.J. SMITS, “Het faillissementsbeslag en de nieuwe wereldorde”, *TvCr* 2018/1; M.J.W. VAN INGEN en W.J. SMITS, “Beslag op bitcoin: (praktisch) onmogelijk?”, *BER* 2018, afl. 2, 17 en 20.

¹⁹² L. MAES, “Burgerrechtelijk beslag op bitcoins”, *RW* 2020-21, 475-476; M. VANWYNSBERGHE, “Bitcoin heeft het op de grenzen van het goederenrecht gemunt”, *RW* 2014-15, nr. 37, 1442.

¹⁹³ *Supra* 11 en 23.

¹⁹⁴ T.J. DE GRAAF en H.B. KRANS, “Verhaal op bitcoins door gedwongen medewerking van de schuldenaar”, *WPNR* 7217, 2018, 942.

¹⁹⁵ E. DEFREYNE, “Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator”, *RW* 2020-21, nr. 37, 1474.

¹⁹⁶ COMMISSIE VOOR BOEKHOUDKUNDIGE NORMEN (CBN), *Advies over boekhoudkundige verwerking van virtuele munten*, 24 april 2019, nr. 2019-XX, <https://www.cbn-cnc.be/nl/adviezen/boekhoudkundige-verwerking-van-virtuele-munten-ontwerp> (consultatie 22 februari 2022).

jaarrekening zou dus kunnen indiceren op het bezit van cryptomunten. De curator zal volgens art. XX 147, 2° WER overgaan tot de verificatie van de balans. Indien er aanwijzingen zijn dat aanzienlijke correcties noodzakelijk zijn aan de balans of indien er geen balans is neergelegd, kan de curator, bij vastgestelde ernstige tekortkomingen die een materieel effect hebben op het vermogen, de hulp inschakelen van een boekhouder, externe accountant of een bedrijfsrevisor om de balans op te maken.¹⁹⁷ Dit geschiedt op de kosten van de gefailleerde of voormalig bestuur.¹⁹⁸

Als na opmaak van de balans blijkt dat de resultaten wederom gecorrigeerd dienen te worden en/of een aanvullend onderzoek gevoerd moet worden, kan de curator dit zelf doen of op de kosten van de boedel een apart onderzoek laten voeren op de boekhouding.¹⁹⁹ De curator beschikt dus over de bevoegdheid de boekhouding in te kijken om zo aanwijzingen te vinden over het bezit van cryptomunten. De curator moet nu enkel nog weten waar hij tijdens het onderzoek van de boekhouding de cryptomunten kan vinden.

35. VLOTTENDE ACTIVA – De Commissie voor Boekhoudkundige Normen (CBN) stelt in haar advies van 2019 dat virtuele munten, wanneer deze aangeworven zijn zonder dat ze bestemd zijn voor duurzame besteding aan de bedrijfsuitoefening, opgenomen moeten worden onder de vlottende activa.²⁰⁰ Aanwijzingen naar de aanwezigheid van cryptomunten kunnen dus mogelijk gevonden worden onder de vlottende activa.

36. GEEN LIQUIDE MIDDELEN – Allereerst is het aangewezen om vast te stellen dat decryptomunten niet geboekt kunnen worden onder de

---

¹⁹⁷ Art. XX. 147, 3° WER.

¹⁹⁸ F. DE MEY, “onderzoek van de boekhouding na faillissement” in M. STORME, B. TILLEMANS, J. VANANROYE, M. VANMEENEN, R. HOUBEN (eds.), *curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen VI*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 308.

¹⁹⁹ *Ibid.*

²⁰⁰ COMMISSIE VOOR BOEKHOUDKUNDIGE NORMEN (CBN), *Advies over boekhoudkundige verwerking van virtuele munten*, 24 april 2019, nr. 2019-XX, <https://www.cbn-cnc.be/nl/adviezen/boekhoudkundige-verwerking-van-virtuele-munten-ontwerp> (consultatie 22 februari 2022); Art. 2, punt 4 van Richtlijn 2013/34/EU.

liquide middelen.²⁰¹ “*De liquide middelen omvatten, behalve de kasmiddelen en de te incasseren vervallen waarden, alleen de tegoeden op zicht bij kredietinstellingen*”.²⁰² Cryptomunten zijn niet uitgegeven door een kredietinstelling en kunnen dus niet gezien worden als liquide middel. De voorstelling van cryptomunten als liquide middelen laat de lezer van de jaarrekening veronderstellen dat de cryptomunten op de balansdatum zouden kunnen worden gebruikt om betalingen uit te voeren naar om het even welke schuldeiser, wat hier echter niet het geval is aangezien het geen wettig betaalmiddelen zijn.²⁰³

37. GEEN GELDBELEGGINGEN – In het advies van 2019 adviseerde de CBN dat wanneer een onderneming cryptomunten aankoopt met overtollige liquiditeiten, in de hoop dat ze er op de korte of middellange termijn winst op kunnen maken, die cryptomunten geldbeleggingen zijn.²⁰⁴ De CBN kwam in 2021 terug op dit advies. Het is echter aangewezen voor de curator om toch eens te kijken of er op de post ‘geldbeleggingen’ geen cryptomunten zijn geboekt, aangezien de jaarrekening ofwel van voor 2021 kan zijn, ofwel de jaarrekening niet volledig *up-to-date* was met de laatste adviezen. Art. 3:89, § 1, VIII.B KB WVV stelt dat onder overige beleggingen de vorderingen op kredietinstellingen, uit termijndeposito's, alsmede de met beleggingsdoeleinden verkregen effecten die niet het kenmerk hebben

---

²⁰¹ COMMISSIE VOOR BOEKHOUDKUNDIGE NORMEN (CBN), *Advies over waarden en boeken van cryptomunten gebruikt als betaalmiddel*, 20 oktober 2021, nr. 2021-16, www.cbn-cnc.be/nl/adviezen/waarden-en-boeken-van-cryptomunten-gebruikt-als-betaalmiddel (consultatie 22 februari 2022).

²⁰² Art. 3:89, IX KB 29 april 2019 tot uitvoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen, *BS* 30 april 2019 (ed.2) (hierna KB WVV).

²⁰³ COMMISSIE VOOR BOEKHOUDKUNDIGE NORMEN (CBN), *Advies over waarden en boeken van cryptomunten gebruikt als betaalmiddel*, 20 oktober 2021, nr. 2021-16, www.cbn-cnc.be/nl/adviezen/waarden-en-boeken-van-cryptomunten-gebruikt-als-betaalmiddel (consultatie 22 februari 2022).

²⁰⁴ Een geldbelegging kan omschreven worden als “*het tijdelijk vrij vermogen van een onderneming een zo goed mogelijke bestemming geven wat betreft rendement en wat betreft realiseerbaarheid*” in E. DE LEMBRE, *HANDBOEK BOEKHOUDEN: grondige studie van de jaarrekening naar Belgisch recht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 618.

van financiële vaste activa, de verworven edele metalen, met de bedoeling deze op korte of middellange termijn opnieuw te verkopen, opgenomen worden. De CBN gaat er in zijn advies van 2021 opnieuw van uit dat cryptomunten geen vorderingen op kredietinstellingen uit termijndeposito's zijn, en ook geen effecten of edele metalen.²⁰⁵

38. WEL OVERIGE VORDERINGEN – De CBN concludeert in zijn advies van 2021 dat de cryptomunten best onder de ‘overige vorderingen’²⁰⁶ op de balans worden geboekt. Enerzijds beschouwen zij cryptomunten als een vordering op een toekomstige tegenpartij, die geen kredietinstelling is. Anderzijds heeft de boeking onder ‘overige vorderingen’ het voordeel dat aangegeven wordt dat een individuele tegenpartij nog moet instemmen met de afhandeling in cryptomunten. Wat meer overeenkomt met de realiteit, aangezien cryptomunten geen geld zijn en de vordering afhankelijk is van een vandaag beperkt aantal partijen die deelnemen aan de cryptomarkt. Dit is veel minder het geval bij de kwalificatie ‘geldbelegging’ en al helemaal niet bij ‘liquide middelen’, stelt het CBN.²⁰⁷

39. VOORRADEN – Ingeval de ondernemingsactiviteit cryptomunten aankopen en/of verkopen betreft (bijvoorbeeld een *exchange* zoals Koinz Trading²⁰⁸ of Binance) kunnen de verrichtingen geboekt staan onder de rubrieken ‘aankoop van handelsgoederen’ en ‘verkoop van handelsgoederen’.²⁰⁹

---

²⁰⁵ COMMISSIE VOOR BOEKHOUDKUNDIGE NORMEN (CBN), *Advies over waarden en boeken van cryptomunten gebruikt als betaalmiddel*, 20 oktober 2021, nr. 2021-16, www.cbn-cnc.be/nl/adviezen/waarden-en-boeken-van-cryptomunten-gebruikt-als-betaalmiddel (consultatie 22 februari 2022).

²⁰⁶ Art. 3:89, § 1, VII.B KB WVV.

²⁰⁷ COMMISSIE VOOR BOEKHOUDKUNDIGE NORMEN (CBN), *Advies over waarden en boeken van cryptomunten gebruikt als betaalmiddel*, 20 oktober 2021, nr. 2021-16, www.cbn-cnc.be/nl/adviezen/waarden-en-boeken-van-cryptomunten-gebruikt-als-betaalmiddel (consultatie 22 februari 2022).

²⁰⁸ *Infra* 52.

²⁰⁹ COMMISSIE VOOR BOEKHOUDKUNDIGE NORMEN (CBN), *Advies over boekhoudkundige verwerking van virtuele munten*, 24 april 2019, nr. 2019-XX,

40. BANKREKENINGUITTREKSELS – De curator kan eveneens opteren om bankrekeninguittrekzels van de gefailleerde te bekijken.²¹⁰ Hier kan de curator zoeken achter geldstoringen naar een *exchange* zoals Binance, Coinbase, Kucoin etc. Op een *exchange* kan men met de gestorte euro's of andere valuta's zoals dollars, cryptomunten aankopen. Deze *exchanges* zijn *custodial wallet providers*.²¹¹ *Custodial wallet providers* beheren zelf de *private keys*.²¹² Indien de cryptomunten op een *exchange* zitten en dus op een *custodial wallet*, kan dit de curator veel zorgen besparen, omdat hij de *custodial wallet provider* kan verzoeken het account van de gefailleerde te blokkeren.²¹³ Echter, niet iedere *provider* voorziet in een blokkeringsmogelijkheid. Informatie met betrekking tot blokkeringsmogelijkheden kan de curator terugvinden in de algemenevoorwaarden van de *provider*. Binance, dat zoals eerder vermeld veruit de meest gebruikte *exchange* is, bepaald in haar algemene voorwaarden onder sectie VI, punt 1 het volgende: “*Binance shall have the right to immediately suspend your Binance Account (and any accounts beneficially owned by related entities or affiliates), freeze or lock the Digital Assets or funds in all such accounts, and suspend your access to Binance [...]. The above account controls may also be applied in the following cases: [...] We are required to do so by a court order or command by a regulatory/government authority*”.²¹⁴ Hieruit blijkt dat Binance voorziet in zo een blokkeringsmogelijkheid wanneer deze gegeven is door een rechterlijke uitspraak of geëist wordt door een regelgevende- of overheidsinstantie. Binance is zelfs bevoegd om de *funds*, die in de geblokkeerde account zitten, over te geven aan de regelgevende- of overheidsinstantie: “*Binance maintains full custody of the Digital Assets, funds and User data/information which may be turned over to governmental authorities in the event of Binance Accounts' suspension/closure [...]*”.²¹⁵

<https://www.cbn-cnc.be/nl/adviezen/boekhoudkundige-verwerking-van-virtuele-munten-ontwerp> (consultatie 22 februari 2022).

²¹⁰ E. DEFREYNE, “Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator”, *RW* 2020-21, nr. 37, 1474, nr. 9.

²¹¹ *Supra* 12.

²¹² *Ibid.*

²¹³ E. DEFREYNE, “Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator”, *RW* 2020-21, nr. 37, 1475, nr. 13.

²¹⁴ BINANCE, *Binance Terms of Use*, sectie VI punt 1, www.binance.com/en/terms (consultatie 5 april 2022).

²¹⁵ BINANCE, *Binance Terms of Use*, sectie VI punt 4, www.binance.com/en/terms (consultatie 5 april 2022).

41. FACTUREN – Daarnaast kunnen extreem hoge energiefacturen, die logischerwijs niet uit de ondernemingsactiviteiten voortspuiten, wijzen op het *minen* van cryptomunten.²¹⁶ Het *minen* van bitcoins is bijzonder energieverblindend en vertaalt zich in een verhoogde energiefactuur.²¹⁷ Mining-hardware aankopen kan op zijn beurt ook zeer kostelijk zijn. Daarom is het voor de curator eveneens aangeraden om naar de facturen van deze mining-hardware te zoeken.²¹⁸ Het is zeker ook aanbevolen om facturen die de aankoop van ASIC-hardware bevatten, te bekijken, aangezien deze voornamelijk gebruikt worden voor het minen van bitcoins.²¹⁹

42. PLAATSOPNEMING – Volgens artikel XX. 133, 1° WER kan de rechter-commissaris in overleg met de curator beslissen om een plaatsopneming te laten geschieden.²²⁰ De wetgever is echter van mening dat een plaatsopneming vaak overbodig is en onnodige kosten veroorzaakt.²²¹ In faillissementszaken waar mogelijk cryptomunten aanwezig zijn, kan het toch aangeraden zijn een plaatsopneming uit te voeren. Tijdens deze plaatsopneming kunnen *wallets*, zoals de *paper* en *hardware wallets*, aangetroffen worden door hun fysiek bestaan. Tijdens de plaatsopneming kunnen eveneens (*ASIC*) *mining rigs*²²² gevonden worden die kunnen wijzen op bitcoins of andere *proof-of-work* cryptomunten die mogelijks tot de boedel behoren. De niet-tastbare *wallets* zoals de *software* of *online wallets* zijn moeilijker op te sporen op deze wijze. Door privacywetgeving is het voor de curator niet mogelijk om de harde schijf of cloud van de computer van de gefailleerde zomaar te bekijken.²²³

43. BITCOINOPSLAG BIJ DE BANK – Voornoemde onderzoeksmaatregelen, die de curator kan treffen om cryptomunten in het vermogen van de gefailleerde te achterhalen, zijn vaak kostelijk en tijdrovend. Uit een enquête van de institutionele cryptohandel- en bewaarfirma New York Digital Investment Group

---

²¹⁶ E. DEFREYNE, “Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator”, *RW*2020-21, nr. 37,1474, nr. 9; *Supra* 28.

²¹⁷ *Supra* 7.

²¹⁸ *Ibid.*

²¹⁹ *Ibid.*

²²⁰ Art. 1010, 1011, 1013 Ger.w zijn hier ook op van toepassing.

²²¹ MvT van het WER, 88.

²²² *Supra* 7.

²²³ E. DEFREYNE, “Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator”, *RW*2020-21, nr. 37,1474, nr. 9.

bleek dat 81% van de bitcoin-houders hun bitcoin naar een bank zouden verhuizen indien de bank een veilige bitcoinopslag zou hebben.²²⁴ Als de cryptomunten effectief opgeslagen zouden zijn bij een bank, zou dit de curator veel zorgen besparen. Helaas is dit momenteel nog nietmogelijk.

4. OP WELKE WIJZE DIENEN DE CRYPTOMUNTEN BEWAARD EN TE GELDE GEMAAKT TE WORDEN?

4.1. STRAFRECHTELIJK BESLAG

44. CENTRAAL ORGAAN VOOR DE INBESLAGNEMING EN VERBEURDVERKLARING - Bij strafrechtelijk in beslag genomen cryptomunten is het Openbaar Ministerie in België reeds geconfronteerd geweest met de praktische problemen die gepaard gaan met het bewaren en te geldemaken van cryptomunten. Daarom is het interessant te onderzoeken hoe ze in het strafrechtelijk beslag hiermee zijn omgegaan. Dankzij een hervorming van de COIV-wet in 2018 wordt de bewaring en beheer van de inbeslaggenomen cryptomunten voorbehouden aan het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV).²²⁵ Na een uitvoerbare beslissing tot vervreemding kan het COIV, vóór de verkoop van de cryptomunten, met het akkoord van de Administratie van de Patrimoniumdiensten, beroep doen op een gespecialiseerde lasthebber.²²⁶ Het COIV en de FOD justitie schreven reeds een

---

²²⁴ NEW YORK DIGITAL INVESTMENT GROUP, *Survey: Bitcoin and Banking*, <https://nydig.com/wp-content/uploads/2021/01/NYDIG-Survey-BitcoinBanking-Jan2021.pdf>.

²²⁵ Art. 3, 3°(d), art. 7, §1, 1° en art. 18, 1°(f) Wet 4 februari 2018, houdende de opdrachten en de samenstelling van het Centraal Orgaan voor de Inbeslagneming en de Verbeurdverklaring, *BS* 2018 (hierna COIV-wet).

²²⁶ Art. 11, §1, eerste lid COIV-wet; K. GEENS, *Justitie vindt uitweg voor criminele bitcoins*, www.koengeens.be/news/2019/01/14/justitie-vindt-uitweg-voor-criminele-bitcoins; F. DESTERBECK, J. VANDROOGBROECK, "Het COIV", IV, in F. DESTERBECK en VAN J.

overheidsopdracht uit waarin bepaald werd dat een ‘ervaren partner’ de in beslag genomen of verbeurdverklarde valuta op gelijk welk moment zou kunnen ontvangen, bewaren, beheren en verkopen.²²⁷ Deze ervaren partner is in die zin de gespecialiseerd lasthebber. De eerste publieke veiling van bitcoins in België werd toegewezen aan de hand van zo een overheidsopdracht aan het Noord-Ierse veilinghuis Wilsons Auction.²²⁸ In 2019 kondigde het COIV aan dat Minister van Justitie Koen Geens en het College van procureurs-generaal een omzendbrief zullen ondertekenen die de praktische werkwijze, vanaf het oprollen van cryptomunten tot de verkoop ervan, voor het hele Openbaar Ministerie en de politiediensten vastlegt.²²⁹ Met deze omzendbrief wordt de onzekerheid hieromtrent verholpen.²³⁰ Jammerlijk bleef deze omzendbrief vertrouwelijk. In strafzaken wordt reeds aanvaard dat, indien de magistraat het opportuun acht, de inbeslaggenomen cryptomunten in de loop van de strafprocedure worden verkocht.²³¹ Belangrijk omtrent te kaarten, is dat door de aard van het strafrecht deze rechtstak autonomie geniet.²³² De strafrechter hanteert begrippen in hun algemeen gangbare betekenis die kunnen verschillen van het juridisch taalgebruik van andere rechtstakken zoals het burgerlijk recht.²³³ De curator kan zich dus inspireren op de werkwijze die gehanteerd wordt bij strafrechtelijk beslag, maar voorzichtigheid is geboden bij het overnemen van begrippen.

4.2. BEWAREN VAN BITCOINS

45. SNELLE WAARDEVERMINDERING – Na het opmaken van de inventaris worden de roerende goederen van de gefailleerde toevertrouwd aan de curator.²³⁴

DROOGBROECK, *De inbeslagname en verbeurdverklaring in strafzaken in België*, Mechelen, Kluwer, 115-153.

²²⁷ OM, *Eerste publieke veiling van cryptomunten*, www.om-mp.be/nl/article/persbericht-coiv-eerste-publieke-veiling-van-cryptomunten (consultatie 3 april 2022).

²²⁸ K. GEENS, *Overheid verdient nu ook grof geld aan verkoop van in beslag genomen bitcoins van criminelen*, www.koengeens.be/news/2019/03/12/overheid-verdient-nu-ook-grof-geld-aan-verkoop-van-in-beslag-genomen-bitcoins-van-crimine (consultatie 3 april 2022).

²²⁹ H. GOEDGEBEUR, “Eerste publieke veiling van cryptomunten brengt meer dan 300.000 euro op”, *VRT NWS* 12 maart 2019, www.vrt.be/vrtnews/nl/2019/03/12/eerste-publieke-veiling-van-cryptomunten-brengt-332-987-euro-op/ (consultatie 8 april 2022).

²³⁰ L. MAES, “Burgerrechtelijk beslag op bitcoins”, *RW* 2020-21, 476.

²³¹ Parl.St. Kamer 2017-18, 54-2732/001, 14.

²³² I. VEROUGSTRAETE, *Manuel de l'insolvabilité de l'entreprise*, Mechelen, Kluwer, 2019, 1513-1517.

²³³ P. WAETERINCKX en K. DE SCHEPPER, “Cryptovaluta en het misdrijf witwassen (art. 505sw.)” in M. DELANOTE en P. WAETERINCKX (eds.), *Cryptomunten juridisch ontsloten*, Antwerpen, Intersentia, 2020, 157-162.

²³⁴ Art. XX. 138, eerste lid WER.

Cryptomunten zijn onlichamelijk roerende goederen en worden dus toevertrouwd aan de curator.²³⁵ Op het eerste zicht lijkt het het meest voor de hand liggend om de cryptomunten direct te verkopen als activa die onderhevig zijn aan snelle waardevermindering.²³⁶ Of de cryptomunten in aanmerking komen als activa die onderhevig zijn aan snelle waardevermindering is nog onduidelijk, maar het zou, dankzij de soepele houding binnen de jurisprudentie, niet ondenkbaar zijn dat het eronder zou kunnen vallen.²³⁷ Indien de curator niet volgens artikel XX. 142 WER overgaat tot de verkoop van activa die onderhevig zijn aan snelle waardevermindering, dient de curator ze veilig te stellen tot ze verkocht kunnen worden.²³⁸

46. SEKWESTER/GESPECIALISEERD LASTHEBBER – Het is volgens artikel XX. 134, derde lid WER de verantwoordelijkheid van de curator om iemand in te schakelen die hij geschikt acht voor de bewaring en eventuele verkoop van de cryptomunten. Het is aangeraden om een sekwester aan te stellen die over een eigen *wallet* beschikt waarop de cryptomunten kunnen worden overgeboekt.²³⁹ De sekwester zal de cryptomunten bewaren en veilig stellen voor latere verkoop.²⁴⁰ Naar analogie met de recente overheidsopdracht, die het COIV en de FOD justitie uitschreven voor de bewaring en verkoop van cryptomunten, zou de curator zich kunnen laten bijstaan door een gespecialiseerd veilinghuis.²⁴¹ Wanneer men echter de *private key* van de gefailleerde niet heeft bemachtigd, is een overboeking naar de *wallet* van een sekwester of gespecialiseerd veilinghuis niet mogelijk.²⁴² De curator kan bij de inbeslagname van een *wallet* met een fysieke drager, zoals de *paper* en *hardwarewallet*, ervoor kiezen deze over te dragen aan het veilinghuis, maar zoals eerder vermeld kan de gefailleerde, indien hij de *private key* en/of *seed* nog bezit, de bitcoins aan de boedel onttrekken.²⁴³ Het is vervolgens wenselijk dat de curator met de bewaarnemer bijzondere aansprakelijkheidsregelingen treft, zoals het afsluiten van een verzekering.²⁴⁴ In

²³⁵ *Supra* 26.

²³⁶ Art. XX 142 WER.

²³⁷ B. VANDER MEULEN en D. VERCRUYSE, *Praktische gids voor faillissementscuratoren*, Mechelen, Kluwer, 2007, 44.

²³⁸ *Infra* 47.

²³⁹ E. DIRIX, *Beslag in APR*, Mechelen, Kluwer, 2018, 438.

²⁴⁰ *Ibid.*

²⁴¹ *Supra* 44.

²⁴² M. VAN INGEN en W.-J. SMITS, “Beslag op bitcoin: (praktisch) onmogelijk”, *BER* 2018, 21.

²⁴³ *Supra* 11, 23 en 33.

²⁴⁴ B. MAILLEUX en A. MOENS, “Werkwijze en deontologie van de curator” in B. TILLEMANS, M. VANMEENEN, H. BRAECKMANS, E. DIRIX en H. COUSY (eds.), *Curatoren en vereffenaars: actuele ontwikkelingen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 422.

het kader van cryptomunten kan vooral gedacht worden aan een verzekering tot dekking van het risico van diefstalvoor hacking van een *software* of *online wallet* en verlies of beschadiging van de *paper* of *hardwarewallet* en de *seed*.²⁴⁵

4.3. DE BITCOINS TE GELDE MAKEN

47. VEREFFENING VAN DE BOEDEL – De schuldeisers van de gefailleerde moeten aangifte doen van hun schuldvorderingen om in aanmerking te komen voor een uitdeling.²⁴⁶ De curator gaat hiernaover tot de verificatie van de schuldvorderingen om hiervan uiteindelijk een proces-verbaal op te stellen.²⁴⁷ Dit pv moet uiterlijk op de door de vonnis van faillietverklaring bepaalde dag neergelegd worden in het register.²⁴⁸ De curator kan overgaan tot de vereffening van de boedel vanaf de invoering van het eerste proces-verbaal van verificatie van de schuldvorderingen.²⁴⁹ De curator zal dan onder andere de roerende goederen van de boedel verkopen, waaronder, zoals eerder geconcludeerd, ook de cryptomunten behoren.²⁵⁰ Bij de realisatie van het actief, wat dus gebeurt in deze stap, zal de curator in acht moeten nemen wat de exacte belangen zijn van enerzijds de schuldeisers en anderzijds de gefailleerde. Het proces moet op zulke wijze verlopen dat beide partijen hier het meeste baat bij hebben. Het meest voor de hand liggend lijkt dan om de cryptomunten direct te verkopen als activa die onderhevig zijn aan snelle waardevermindering.²⁵¹ Doet de curator dit niet, dan moet hij instaan voor de bewaring. Hiervoor kan de curator, net zoals bij de bewaarneming, het best gespecialiseerde firma's zoals veilinghuizen inschakelen voor zowel verzekeringen af te sluiten, alsook de uiteindelijke verkoop. Alhoewel de eindverantwoordelijke steeds de curator zelf blijft.²⁵² Natuurlijk zorgt dit voor bijkomende kosten die bij het totaalplaatje van boedelkosten zullen worden

---

²⁴⁵ E. DEFREYNE, "Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator", *RW*2020-21, nr. 37,1473-1476.

²⁴⁶ Art. XX. 155 - 157 WER.

²⁴⁷ Art. XX. 158 en art. XX. 160 WER.

²⁴⁸ Art. XX. 161, eerste lid WER.

²⁴⁹ Art. XX. 166, §1, eerste lid WER.

²⁵⁰ Art. XX. 166, §1, vierde lid WER.

²⁵¹ Art. XX 142 WER.

²⁵² E. DEFREYNE, "Bitcoins in faillissement: iets nieuws onder de zon voor de curator", *RW*2020-21, nr. 37,1476.

verrekenend, waardoor niet noodzakelijk de actuele marktprijs van decryptomunten zullen kunnen toekomen aan bijvoorbeeld de chirografaïre schuldeisers.²⁵³

48. MiCA-VERORDENING – Er zouden dus veel kosten bespaard kunnen worden als de curator de cryptomunten rechtstreeks zou kunnen verkopen op onderhandse wijze via een *exchange*. Dit zou potentieel moeite en kosten kunnen besparen, twee elementen die des te belangrijker zijn in een faillissementsprocedure waar kosten zoveel mogelijk vermeden dienen te worden. De curator kan dus zelf direct verantwoordelijkheid nemen door de *exchange* en diens werking te vertrouwen. Zonder regulering rond de werking van deze platformen, is de kans klein dat de curatoren dit risico zullen nemen. Potentieel komt hier in de nabije toekomst verandering in, die de efficiëntie en veiligheid van de tegeldemaking van cryptomunten eventueel ten goede zou kunnen komen. De Europese Commissie werkt namelijk volop aan de MiCa-verordening,²⁵⁴ dat momenteel nog maar een voorstel is, maar waarvan de onderlinge onderhandelingen tussen de verschillende EU- instellingen aan de gang zijn. Deze zogenaamde MiCa-verordening, dat deel uitmaakt van het *Digital Finance*-pakket,²⁵⁵ zal van toepassing zijn op uitgevers van cryptoactiva en op aanbieders van cryptoactivadiensten die actief zijn in de EU.²⁵⁶ Voorlopig is er dus enigszins voorzichtigheid geboden, al kan een curator, die zijn werk goed wil doen, hier wel stevige kosten voor de partijen besparen door zelf onderzoek te doen.²⁵⁷

---

²⁵³ F. DE LEO, *Schuldeiser en behoorlijk insolventiebestuur*, II, *Het juridisch kader inzake schuldeiserscontrole getoetst aan het rechtseconomisch kader*, Antwerpen, Intersentia, 2021, 592.

²⁵⁴ Voorstel (Comm.) voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende markten in cryptoactiva en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937, 24 september 2020, COM(2020)593 def - 2020/0265 (COD), 12-16.

²⁵⁵ *“een pakket maatregelen dat meer ruimte moet creëren voor en impulsen geven aan het potentieel dat digitale financiële diensten bieden in termen van innovatie en concurrentie, terwijl toch de risico’s worden beperkt”*.

²⁵⁶ R. FELTKAMP, “MiCA: emittenten en dienstverleners van cryptoactiva binnenkort onderworpen aan bijzonderstatuut”, *TBH* 2021, 95-96.

²⁵⁷ F. REMY, “Europese Unie zet een stap dicht richting MiCA, haar ‘strategische’ cryptoregelgeving”, *BusinessAM* 26 november 2021, <https://businessam.be/europa-zet-een-stap-dicht-richting-mica-haar-strategische-cryptoregelgeving/> (consultatie 8 maart 2022).

5. HOE WORDEN CRYPTOMUNTEN BEHANDELD IN DE FAILLISSEMENTSPRAKTIJK IN NEDERLAND?

49. BOEDEL – De curator voert vanaf de dag van de faillietverklaring het beheer over de boedel.²⁵⁸ In de boedel valt het gehele vermogen van de gefailleerde schuldenaar ten tijde van de faillietverklaring en hetgeen hij gedurende het faillissement verwerft.²⁵⁹ Het vermogen bestaat alleenuit activa (goederen).²⁶⁰

5.1. Cryptomunten als geld?

50. NIET-STOFFELIJK RUILMIDDEL – Een kwalificatie als geld impliceert een vorderingsrecht tenopzichte van een bank.²⁶¹ Zo een vorderingsrecht wordt niet toegekend aan de cryptomunten.²⁶² DeGraaf betwist deze stelling en betoogt dat het gaat om een vordering aan toonder.²⁶³ Wat niet wil zeggen dat het als geld gekwalificeerd kan worden.²⁶⁴ In 2014 oordeelde de Rechtbank Overijssel reeds dat bitcoin geen geld is in de zin van afdeling 6.1.11 BW, maar dient te worden

---

²⁵⁸ Art. 68 Faillissementswet (Fw).

²⁵⁹ Art. 20 Fw; Zie voor uitzonderingen bijvoorbeeld art. 21 Fw.

²⁶⁰ Art. 3:276 Burgerlijk Wetboek (BW).

²⁶¹ W.A.K. RANK, “Betaling in bitcoins: geld of ruilmiddel, betaling of inbetalinggeving?”, *AA* 2015, 183.

²⁶² V. TWEEHUYSEN, “Goederenrechtelijk puzzelen met bitcoins”, *AA* 2018, 602-610.

²⁶³ T. DE GRAAF, “De kwalificatie van bitcoins”, *NJB* 2019, afl. 1, 13.

²⁶⁴ *Ibid.*

gezien als ruilmiddel.²⁶⁵ Later bekrachtigde het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden in beroep de uitspraak, maar het Gerechtshof heeft zich niet uitgelaten of de bitcoins juridisch kwalificeren als geld.²⁶⁶ Echter, de kwalificatie als ruilmiddel is eerder vreemd, merkt Beerepoot op, aangezien art. 7:49 BW ruil definieert als een overeenkomst waarbij partijen zich verbinden elkaar over en weer een ‘zaak’ te geven. De definiëring van een zaak vereist dat het een stoffelijk object is, wat bitcoin immers niet is.²⁶⁷ In de Nederlandse literatuur worden bitcoins gezien als louter virtueel en onlichamelijk (niet- stoffelijk), omdat ze altijd online vervat zullen liggen in de *blockchain* en bijgevolg niet materialiseerbaar zijn.²⁶⁸ Dit komt overeen met het onlichamelijke karakter dat bitcoins ook in België toegewezen krijgen. Cryptomunten kunnen in Nederland ook niet gezien worden als elektronisch geld in de zin van art 1:1 Wft.²⁶⁹

5.2. ZIJN CRYPTOMUNTEN GOEDEREN VOLGENS HET NEDERLANDS RECHT?

51. ONENIGHEID IN DE LITERATUUR – De vraag of bitcoins al dan niet een vermogensrecht uitmaken in de zin van art. 3:6 BW lijkt in de literatuur het meest prominent te zijn.²⁷⁰ Een object valt binnen de sferen van het vermogensrecht als het gezien kan worden als een goed, dus een zaak of een vermogensrecht.²⁷¹ Zoals hierboven vastgesteld, zijn cryptomunten geen ‘zaken’ en moeten cryptomunten

---

²⁶⁵ Rechtbank Overijssel 14 mei 2014, ECLI:NL:RBOVE:2014:2667, JOR 2014/266, m.nt. B. BIERENS.

²⁶⁶ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 31 mei 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:4219, r.o. 4.7.

²⁶⁷ Art. 3:2 BW; Y.S. BEEREPOOT, ‘Blockchain unchained: gevolgen van de blockchain en cryptocurrency voor de faillissementspraktijk’, *TvT* 2018/34, afl. 5, 211-212; Zie: A.A. VAN VELTEN & S. BARTELS, C. ASSERS, *Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht. 5. Zakenrecht. Eigendom en beperkte rechten*, Deventer, Kluwer, 2017, 1-726.

²⁶⁸ J.L. SNIJDERS en Y.C. TONINO, ‘Goederenrechtelijke status van bitcoin (kapitaalkracht)’, *IPR* 2018, nr. 6, (46) 52; W.A.K. RANK, ‘Bitcoin: civielrechtelijke en toezichtrechtelijke aspecten’ in R.A. WOLF, J. BOERSMA, W.A.K. RANK, M.A. PLOOIJ, J. BAUKEMA, M.L. VELDHIJZEN, R. VAN DER BERG en E.A. VAN GOOR, *Bitcoins. Civiele en fiscale aspecten in beeld*, Deventer, Kluwer, 2015, 26; W. WEIJ en M.C. LANDERBARTHOLD, ‘Ruiss in de ether en de juridische kwalificatie(s) van cryptovaluta’ (noot onder Rb. Midden-Nederland 7 december 2017, nr. C/16/447970 / KL ZA 17-376, ECLI:NL:RBMNE:2017:6646), *IR* 2018, 66.

²⁶⁹ M.J.W. VAN INGEN en W.J. SMITS, ‘Het faillissementsbeslag en de nieuwe wereldorde’, *TvC* 2018, Nr. 1, 15.

²⁷⁰ M.F.M. VAN DEN BERG en J.W.P.M. VAN DER VELDEN en C.W.M. VERGOUDEN, ‘De bitcoin-verzekering. Een kans voor de financiële sector om klantbelang centraal te stellen in innovatieve productontwikkeling?’, *MvV* 2014, 5.

²⁷¹ J. VERSTAPPEN, ‘The future is meow’, *AA* 2021, 982.

bijgevolg vermogensrechten zijn om gekwalificeerd te worden als ‘goederen’. Er is nogveel discussie over de vraag of cryptomunten al dan niet gezien kunnen worden als een vermogensrecht.²⁷² Vermogensrechten zijn te onderscheiden in relatieve en absolute vermogensrechten.²⁷³ Het is in ieder geval geen relatief vermogensrecht, aangezien er enkel sprake kan zijn van een relatief vermogensrecht indien er een passief vermogensbestanddeel, een schuld, tegenover staat.²⁷⁴ Kort samengevat zien Rank, Dammers en Tweehuysen het voornamelijk als een absoluut vermogensrecht.²⁷⁵ Een absoluut vermogensrecht impliceert dat een goederenrechtelijke actie (gelijkend op revindicatie),²⁷⁶ waarmee men cryptomunten zou kunnen opeisen in een faillissement van degene die de cryptomunten onder zich heeft, mogelijk is. De Graaf stelt dat de *paper wallet* en de *hardware wallet* gezien kunnen worden als waardepapieren en dus goederenrechtelijk behandeld kunnen worden als toonderpapieren.²⁷⁷ Deze zienswijze zou ervoor zorgen dat de waardedragers (*paper* of *hardware wallet*) makkelijk in beslag genomen kunnen worden.²⁷⁸ Sniijders en Tonino zijn op hun beurt dan van mening dat ‘bitcoin kapitaalkracht’ vergelijkbaar is met barteringeenheden in het barteringsysteem, die de Hoge Raad als vermogensbestandsdelen aanmerkt,²⁷⁹ en daardoor ‘bitcoin kapitaalkracht’ een vermogensrecht is in de zin van artikel 3:6 BW.²⁸⁰

52. EIGENSCHAPPEN VAN VERMOGENSRECHT – In 2017 oordeelde de Rechtbank Amsterdam, na de vraag gekregen te hebben of een vordering tot uitbetaling van bitcoins wel aan te merken was als een vordering in de zin van de Faillissementswet, dat een bitcoin ‘eigenschappen’ bevat van een vermogensrecht

²⁷² T. DE GRAAF, “De kwalificatie van bitcoins”, *NJB* 2019, afl. 1, 5.

²⁷³ J. VERSTAPPEN, “The future is meow”, *AA* 2021, 982.

²⁷⁴ W.A.K. RANK, “Betaling in bitcoins: geld of ruilmiddel, betaling of inbetalinggeving?”, *AA* 2015, afl. 3, 184.

²⁷⁵ W.A.K. RANK, “Bitcoins: civielrechtelijke en toezichtrechtelijke aspecten” in R.A. WOLF e.a., *Bitcoins. Civiele en fiscale aspecten in beeld*, Deventer, Deventer, Kluwer, 2015, 36-37; W.F. DAMMERS, “Bitcoins: een vreemde zaak? Noot bij Hof Arnhem-Leeuwarden 1 mei 2016, ECLI:NL:GHARL:2016:4219”, *IR* 2016-3, 112; V.TWEEHUYSEN, “Goederenrechtelijk puzzelen met bitcoins”, *AA* 2018, 602-610.

²⁷⁶ J.W.A. BIEMANS, “Van zakenrecht naar goederen-recht”, *AA* 2009, 320-330; J.E. JANSEN, “Goederenrechtelijke rechtsvorderingen tot afgifte”, *RM Themis* 2014, afl. 6, 275-283.

²⁷⁷ T. DE GRAAF, “Verhaalsbeslag op bitcoins”, *TCR* 2019, nr. 2, 90.

²⁷⁸ T. DE GRAAF, “De kwalificatie van bitcoins”, *NJB* 2019/2, 7-10.

²⁷⁹ HR 5 november 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC1128, NJ 1994/640 (Bartering), m.nt. H.J. SNIJDERS.

²⁸⁰ J.L. SNIJDERS en Y.C. TONINO, “Goederenrechtelijke status van bitcoin (kapitaalkracht)”, *FIP* 2018, nr. 6, 52-54.

en sprak het faillissement van Koinz Trading BV uit.²⁸¹ Dit had tot gevolg dat een betaling in bitcoin beschouwd wordt als een vordering die in het kader van het faillissementsrecht voor verificatie in aanmerking komt.²⁸² Noemenswaardig is ook dat ether, de munt van het Ethereum netwerk, door de Rechtbank Midden-Limburg beschouwd werd als een goed en dus een vermogensrecht uitmaakt.²⁸³

---

²⁸¹ Rb. Amsterdam 14 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:869, RI 2018/48; Rb. Amsterdam 14 februari 2018, ECLI:NL:RBAMS:2018:869, JOR 2018/154, m.nt. B. BIERENS.

²⁸² T. DE GRAAF, “De kwalificatie van bitcoins”, *NJB* 2019/2, 5; Voor meer informatie over de verifieerbare vordering in het Nederlands recht zie: D.D. NIJKAMP en M.C.J. JONCKERS, “Verifieerbare vorderingen, de standvan zaken na Credit Suisse/Jongepier q.q”, *MvV*, Afk. 3, 2019, 95-102.

²⁸³ Rb. Midden-Nederland (vzr.) 7 december 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:6646.

53. ABSOLUTE VERMOGENSRECHTEN BUITEN DE WET OM TOEKENNEN – In het Nederlands recht is de belangrijkste vraag voor de kwalificatie van bitcoin de al dan niet kwalificatie als vermogensrecht in de zin van art. 3:6 BW. In de parlementaire voorbereiding is te lezen dat deze bepaling niet de bedoeling heeft limitatief te zijn en ruimte laat om nieuwe vermogensrechten aan te nemen.²⁸⁴ Het arrest *Quint/Te Poel* stelt dat als het past bij het systeem van de wet en aansluit bij de wet geregelde gevallen, het als vermogensrecht kan worden aangenomen.²⁸⁵ Tot slot is Tweehuysen van mening dat men kan aannemen dat mensen al bitcoins hebben in hun vermogen en het aan de juristen is om ze in te passen in het wettelijk kader, hetgeen de Rechtbank van Amsterdam ook deed door (kenmerken van) vermogensrechten toe te kennen aan bitcoins.²⁸⁶ Ondanks de praktijkervaring in de Nederlandse jurisprudentie is er in de literatuur nog geen eensgezindheid over de vraag of bitcoins vermogensrechten zijn of niet. Wel is duidelijk dat het geenzaken of vorderingsrechten zijn.²⁸⁷ De al dan niet kwalificatie als vermogensrecht hangt dan af van de openheid om absolute vermogensrechten buiten de wet om toe te kennen.²⁸⁸

5.3. HOE DIENT EEN CURATOR OM TE GAAN MET DE CRYPTOMUNTEN?

54. PRIVATE KEY EN SEED VEILIG STELLEN – In de Nederlandse literatuur merkt men praktische problemen op voor de curatoren. De persoon die de *keys* en de *seed* heeft kan beschikken over de bitcoins in de *wallet*, ook al kan, juridisch gezien, enkel de curator beschikken over de bitcoins.²⁸⁹ Daarom is het aangeraden voor de curator om na zijn benoeming zo snel mogelijk de *private key* ende *seed* veilig te stellen.²⁹⁰

55. DUBBELE VERPLICHTING VAN DE GEFAILLEERDE – De gefailleerde heeft een dubbele verplichting. Enerzijds heeft de gefailleerde de verplichting om de

²⁸⁴ Parl. Gesch. Boek 3, p. 91; contra: T.H.D. STRUYCKEN, *De numerus clausus in het goederenrecht (diss.Nijmegen)*, Deventer, Kluwer, 2007, 113-115 en 487-489.

²⁸⁵ HR 20 januari 1959, NJ 1959/548.

²⁸⁶ V. TWEEHUYSEN, “Goederenrechtelijk puzzelen met bitcoins”, *AA* 2018, 608.

²⁸⁷ *Ibid.*, 610.

²⁸⁸ Sommige juristen pleiten voor een numerus clausus beginsel bij de absolute vermogensrechten.

²⁸⁹ H. SCHURINGA, “Enkele civielrechtelijke aspecten van blockchain”, *Computerrecht* 2017, 254.

²⁹⁰ M.J.W. VAN INGEN & W.J. SMITS, “Het faillissementsbeslag en de nieuwe wereldorde”, *TvCv* 2018/1; M.J.W. VAN INGEN en W.J. SMITS, “Beslag op bitcoin: (praktisch) onmogelijk?”, *BER* 2018, afl. 2, 17 en 20.

digitale activa op te nemen in de boekhouding. Doet hij dat niet, dan handelt hij strafbaar.²⁹¹ Hij kan zelfs aansprakelijk worden gesteld.²⁹² Anderzijds is hij, bij nadrukkelijke navraag van de curator, verplicht om mogelijke achtergehouden activa mee te delen. Doet hij dat niet, dan handelt hij wederom strafbaar.²⁹³ Beerepoot geeft ook mee dat de curator zich ook kan baseren op hoge energierekeningen, die kunnen wijzen op het *minen* van bitcoins. De curator kan zich ook baseren op de belastingaangifte. Sinds 2013 moet men cryptomunten aangeven en er belastingen op betalen. Op de belastingaangifte staat “bitcoins en andere virtuele betaalmiddelen” onder de rubriek “overige bezittingen”.²⁹⁴

56. BEWAREN EN TE GELDE MAKEN -- Eens de curator beschikt over de cryptomunten moet hij het kunnen bewaren en te gelde maken.²⁹⁵ Het Nederlands Openbaar Ministerie beschikt over een eigen *wallet* waarnaar de strafrechtelijk in beslag genomen bitcoins overgemaakt worden met het oog op verkoop ervan.²⁹⁶ De Nederlandse curatoren zouden naar dit voorbeeld ook zelf een *wallet* kunnen aanmaken en hierop de cryptomunten bewaren met de bedoeling deze te gelde te maken. Of de curatoren volgens de ‘*Maclounorm*’²⁹⁷ over ‘voldoende inzicht en ervaring’ beschikken om zulke transacties uit te voeren bestaat nog twijfel rond, waardoor een gespecialiseerd veilinghuis eventueel een betere optie zou kunnen zijn.²⁹⁸

5.4. VERGELIJKEN

---

²⁹¹ Art. 344a en 344b wetboek van Strafrecht.

²⁹² Art. 2:138, 2:139, 2:248, 2:249, 2:10 en 2:394 BW.

²⁹³ Art. 194 Sr; Art. 105, 105a en 106 Fw.

²⁹⁴ Y.S. BEEREPOOT, “Blockchain unchained: gevolgen van de blockchain en cryptocurrency voor de faillissementspraktijk”, *TvT* 2018/34, afl. 5, 211-212; NOS, “Wat doe je met je bitcoins bij je belastingaangifte?”, *NOS* 1 maart 2018, <https://nos.nl/artikel/2219985-wat-doe-je-met-je-bitcoins-bij-je-belastingaangifte> (consultatie 4 april 2022).

²⁹⁵ M.J.W. VAN INGEN & W.J. SMITS, “Het faillissementsbeslag en de nieuwe wereldorde”, *TvCu* 2018/1, 17.

²⁹⁶ J. JANSSENS, S.SOETAERT en A. DE VOS, “Beslag en beheer van cryptovaluta: de Bitcoin”, *Panopticon* 2017, 44; S. ROYER, “Bitcoins in het Belgische strafrecht en strafprocesrecht”, *RW* 2016-17, 495.

²⁹⁷ HR 19 april 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZC2047, NJ 1996/727, m.nt. W.M. KLEIJN (MACLOU/Curatoren VANSCHUPPEN, MACLOU EN PROUVOST).

²⁹⁸ Y.S. BEEREPOOT, “Blockchain unchained: gevolgen van de blockchain en cryptocurrency voor defaillissementspraktijk”, *TvT* 2018/34, afl. 5, 211-212.

57. GOED IN HET BELGISCH EN NEDERLANDS RECHT – Voor een object om tot het vermogen endus tot de failliete boedel te behoren moet het zowel in het Nederlands recht, als in het Belgisch recht een ‘goed’ uitmaken. Wel zijn er verschillen in de definiëring om als een ‘goed’ beschouwd te worden.

58. STANDPUNT VAN DE LITERATUUR – In beide landen worden cryptomunten in het algemeen niet beschouwd als geld, omdat er geen vorderingsrecht bestaat op een centrale instantie zoals een bank. In beide landen wordt er een onlichamelijk/niet-stoffelijk karakter toegekend aan cryptomunten. In het Nederlands recht zorgt de niet-stoffelijkheid ervoor dat een cryptomunt geen ‘zaak’ is in de zin van art. 3:2 BW, waardoor het een ‘vermogensrecht’ in de zin van art. 3:6 BW moet zijn om beschouwd te worden als een goed. In het Belgisch recht heeft de lichamelijke minder invloed opdat de cryptomunten tot de failliete boedel kunnen behoren, zolang ze maar vatbaar zijn voor toe-eigening. In de Belgische literatuur heerst er, in tegenstelling tot in Nederland, relatief gezien veel eensgezindheid over de goederenrechtelijke kwalificatie van cryptomunten. Ze worden namelijk gekwalificeerd als ‘onlichamelijk roerende goederen’. In de Nederlandse literatuur is er nog geen eenduidig antwoord op de vraag of het een ‘goed’ is en meer specifiek een ‘absoluut vermogensrecht’.

59. JURISPRUDENTIE – In Nederland is er al jurisprudentie waarin cryptomunten in een faillissement behandeld werden. De rechtbank van Amsterdam stelde dat bitcoins ‘kenmerken van vermogensrechten’ bevatten en concludeerde dus dat dit tot de boedel behoort. Ether werd aangeduid door de Rechtbank Midden-Limburg als een goed en behoort dus ook tot de boedel. In België is er op het moment van schrijven nog geen jurisprudentie over dit onderwerp, maar hier zal ongetwijfeld in de nabije toekomst verandering in komen.

60. OPSPOREN IN DE BOEKHOUDING – Sedert 2013 is het in Nederland verplicht cryptomunten op de belastingaangifte aan te geven. Deze cryptomunten worden ingeboekt onder de noemer “bitcoins en andere virtuele betaalmiddelen” in de rubriek “overige bezittingen”. In België bestaat zo een specifieke post voor cryptomunten nog niet. De CBN adviseert wel de cryptomunten in te boeken onder de post “overige vorderingen”.

61. BEWARING EN TE GELDE MAKING – Zowel in België als in Nederland is het door de literatuur aangeraden de bewaring en te gelde making van de cryptomunten over te laten aan ervaren partner, zoals een gespecialiseerd veilinghuis.

CONCLUSIE

62. Ondanks onenigheid binnen de Nederlandse literatuur kan geconcludeerd worden dat bitcoinsen daarbij de cryptomunten in de enge zin van het woord volgens de Belgische literatuur en de Nederlandse jurisprudentie behoren tot de failliete boedel. Eens het voornoemde vastgesteld is, is het de taak voor de curator om achter het bestaan van cryptomunten in de boedel te komen. Indien de gefailleerde verzwijgt dat hij of zij cryptomunten bezit, kan de curator deze zelf actief opsporen. Daarom is het belangrijk dat de curator bekend is met basisbegrippen zoals *wallet* en *blockchain*. Een volledig begrip van alle technische aspecten rond cryptomunten is echter niet vereist. De curator kan de boekhouding inkijken, bankrekeninguittreksels en facturen bekijken, en ook een plaatsopneming laten uitvoeren.

63. Na het bestuderen van de wijze waarop ze bij het strafrechtelijk beslag zijn omgegaan met de inbeslaggenomen cryptomunten, blijkt de verkoop van de cryptomunten als een goed dat een snelle waardevermindering kent het meest voor de hand liggend. Ondanks het volatiel karakter van de cryptomunten, kan de curator verkiezen dit niet te doen, maar dan dient de curator de nodige maatregelen te treffen zodoende de cryptomunten veilig te bewaren tot het moment van verkoop. Indien de cryptomunten staan opgeslagen bij een *custodial wallet provider* kan de curator beroep doen op de blokkeringsmogelijkheid. Zo een blokkeringsmogelijkheid is bij de meeste grote *exchanges* wel mogelijk, maar niet alle *exchanges* voorzien in deze mogelijkheid. Voor zowel de bewaring als de verkoop van de cryptomunten is het voor de curator aangeraden een gespecialiseerd veilinghuis in te schakelen. Eenmaal de *exchanges* Europees gereguleerd zijn (via de MiCa verordening) is het voor de curator aangeraden om de verkoop via deze weg te realiseren.

64. De omzendbrief van het Openbaar Ministerie die handelt over de praktische werkwijze, van hoe de cryptomunten opgerold worden tot aan de verkoop ervan, bleef vertrouwelijk. Hierdoor was er geen mogelijkheid om te onderzoeken hoe ze in het strafrechtelijk beslag precies de cryptomuntenopsporen en verder te werk gaan. De curator zou zich op deze werkwijze kunnen inspireren. Verder onderzoek wat betreft de zakelijke rechten die uitgeoefend kunnen worden op de cryptomunten, aangezien ze beschouwd worden als goederen, is aangewezen. Deze zakelijke rechten kunnen namelijk invloed hebben op de volgorde waarin de schuldeisers aan bod zullen komen en hoe de boedel verdeeld zal moeten worden.